GŁOS POMORSKI

Nr. 43 — Rok 5.

(GAZETA POMORSKA)

Numer pojedyńczy 10 gr. (Numer niedzielny 15 gr.)

Prenumerata miejscowa: Przy odbiorze w ekspedycji 1,80 Zł, w agenturach miejscowych miesięcznie 1,85 Zł., przez pocztę przy zamówieniu przez ekspedycję naszą 2,05 Zł., wprost na poczcie lub u listowego miesięcznie 2,18 Zł., dla W. M. Gdańska 2,5 Guld Gd. — pod opaską w Polsce 3,50 Zł, do Gdańska 4.00 Guld. Gd., do Francji 18 fr., (z wysyłką co drugi dzień 14 fr.) do Anglji 5 shil., do Stanów Zjednoczonych 80 cent. W razie nieprzewidzianych wypadków, jak strajki, przeszkody techniczne itd. prenumeratorzy nie mają prawa żądania niedostarczonych numerów lub zwrotu prenumeraty.

Rachunek bieżący: Bank Powiatowy Grudziądz Bank Zw. Spół. Zarobk., Danziger Privat-Aktienbank Gdańsk i Grudziądz, Bank Polski Grudziądz Konto czeków: Gdańsk nr 2980. Konto pocztowe: Kasa Oszczędności, Oddział w Poznaniu nr. 201 193. Miejsce płatności wykonania Grudziądz.

Ogłoszenia z Polski. Wiersz wysokości milimetra w dziale ogłoszeniowym na stronie 8-łamowej 8 groszy, w dziale reklamowym na stronie 1-3 łam. przed tekstem 60 groszy, wśród tekstu 35 groszy, za tekstem 25 gr dla Wolnego Miasta Gdańska wiersz m/m 8-łam. w dziale ogłoszeniowym 0,10 Guld. Gd., wiersz m/m. 3-łam. przed tekstem 0,66 Guld. Gd., w tekście 0,40 Guld. Gd., za tekstem 0.31 Guld. Gd., dla Niemiec dochodzi 50% nadwyżki dla reszty zagranicy 100% nadwyżki. Za tłomaczenia 20 procent nadwyżki. — Rachunki są natychmiast płatne. — Administracja nie przejmuje odpowiedzialności za terminowe umieszczenia ogłoszeń.

Rękopisów nadesłanych nie zwraca się.

Dyrektor przyjmuje od godz. 10-tej do 11-tej przed południem.
Redaktor Naczelny przyjmuje od godz. 11-tej do 12-tej w południe.

Redakcja i Administracja Grobiowa 27/29. | Grudziądz, sobota, dnia 21-go lutego 1925. | Telefon nr. 50 i 51.

Depesza Ojca św. do Prezydenta Wojciechowskiego

Warszawa, 21. 2. (PAT). P. Prezydent Rzpltej otrzymał następującą depeszę z Rzymu: Jego Ekscelencja Wojciechowski, Prezydent Rzpltej Polskiej w Warszawie: Do głębi wzruszeni pismem, jakie W. E. zechciała do nas wystosować w swojem imieniu oraz w imieniu całej Polski, serdecznie dziękujemy Waszej Ekscelencji za ten nowy dowód synowskiego przywiązania i pragniemy z kolei wyrazić z naszej strony gorące życzenia osobistego szczęścia dla Waszej Ekscelencji oraz coraz większej pomyślności dla Waszego szlachetnego i tak bardzo drogiego nam kraju.

(—) Papież Pius XI.

Państwowa pożyczka polska w Ameryce.

Kontrakt pożyczki podpisał poseł polski w Waszyngtonie. — Rząd wypuści obligacje państwowe.

Warszawa, 19. 2. (Pat.) Ministerstwo Skarbu komunikuje: Dwumiesięczne pertraktacje z konsorcjum Dillon Read and Compagny w sprawie państwowej pożyczki polskiej w Ameryce zakończone zostały pomyślnie podpisaniem w imieniu rządu polskiego przez posła polskiego w Waszyngtonie kontraktu pożyczki na sumę 50 miljonów dolarów. Realizacja tej pożyczki odbędzie się w dwóch ratach.

Subskrypcja pierwszej raty na sumę 35 miljonów dolarów ogłoszona została na poniedziałek bieżącego tygodnia reszta 15 miljonów dolarów przeznoczona została do późniejszej subskrypcji na podstawie porozumienia rządu polskiego z konsorcjum, nie później jednak, jak do 1 sierpnia r.b.

Rząd wypuści obligacje państwowe, które będą amortyzowane w drodze losowań w terminach półrocznych w ciągu 25 lat. Oprocentowanie obligacji wynosi 8 od 100. Subskrypcja ogłoszona w poniedziałek po kursie 95 za 100 dała pomyślne rezultaty. Giełda nowojorska notuje nowe obligacje po 95. Jutro rząd przedstawi Sejmowi projekt ustawy o wypuszczeniu tej pożyczki zagranicznej.

Polska emigracja robotnicza do Francji.

Posiedzenie z udziałem ministra francuskiego Godarta. — Mininster Godart wyjedzie do Krakowa.

Warszawa, 19. 2. (PAT.) Dziś o godz. 11.30 rano przystąpiono w sali Prezydjum Rady Ministrów do sfinalizowania przedwstępnych rokowań w sprawie polskiej emigracji robotniczej do Francji, prowadzonych w Paryżu. Posiedzenie zagaił p. min. Sokal, witając p. ministra Godarta. W toku obrad obaj ministrowie zaaprobowali przedwstępny protokół z dnia 8 lutego 1925 r. rokowań, które były prowadzone w Paryżu w ciągu grudnia i stycznia.

Pozatem omówiona została sprawa ewentualnych dalszych rokowań co do kwestji jeszcze nie załatwionych poczem nastąpiła wymiana zdań w sprawach aktualnych niedomagań wychodźtwa polskiego we Francji. Następne posiedzenie jutro o godz. 12 rano.

W dniu jutrzejszym p. min. Godart zwiedzi w ciągu przedpołudnia szereg instytucji społecznych, poczem nastąpi zakończenie obrad i podpisanie protokołu rokowań emigracyjnych, odbywających się w Prezydjum Rady Ministrów. O godz. 1.30 po południu minister spraw wewn. p. Cyryl Ratajski wyda śniadanie na cześć p. ministra Godarta. O godz. 4.30 p. min. Godart wygłosi wobec grona zaproszonych odczyt w Klubie Społeczno-Politycznym o zagadnieniach pracy i higjeny we Francji. Wieczorem p. min. Godart wraz z członkami rządu obecny będzie na przedstawieniu w Teatrze Wielkim, poczem nastąpi o godz. 9.30 wieczorem wyjazd państwa Godart wraz z p. ministrem Sokalem do Krakowa. Po pobycie w ciągu soboty w Krakowie, państwo Godart wrócą następnego dnia do Warszawy, skąd wieczorem nastąpi wyjazd do Paryża.

Frunze o celach czerwonej armji.

Rosja niema zamiaru napadu na Polskę. — Armja czerwona odczuwa brak dobrych dowódców.

Moskwa, 19. 2. (Pat). Frunze wygłosił bardzo obszerne expose o międzynarodowem położeniu Z. S. R. R. i o celach czerwonej armji. Mówiąc o stosunkach z Polską, Frunze podkreślił, że **Rosja niema zamiaru napadać na Polskę**, czego dowodem może być postanowienie rewolucyjnej rady wojennej sowjetów zmniejszenie stałej liczby armji czerwonej o 50 000 ludzi. Przechodząc do zagadnień, jakie czekają czerwoną armję. Frunze oświadczył, że armja ta przedstawia obecnie bardzo solidnie uzbrojoną siłę nie mniej jednak armja czerwona odczuwa braki w dziedzinie przemysłu wojennego, który musi być doprowadzony do najwyższego poziomu.

Dalszem zagadnieniem czerwonej armji jest **brak wojskowego wyszkolenia czerwonoarmiejca i jego komendantów**. Armja czerwona odczuwa brak dobrych dowódców, 9/10 obecnego stanu dowódców armji są — zdaniem Frunzego — ludzie, którzy nie posiadają technicznego wyszkolenia, równającego się wyszkoleniu oficerów państw obcych.

„Times“ o kwestji bezpieczeństwa.

Anglja nie zgodzi się na zagwarantowanie czyichkolwiek granic na Wschodzie Europy.

Londyn 19 2 Pat. Dzisiejszy „Times“ w korespondencji z Paryża pod tyt.: „Obawy o bezpieczeństwo w Paryżu“ stwierdza, że w ostatnich dniach kwestja bezpieczeństwa stała się najważniejszą kwestją dnia, usuwając w cień sprawę długów międzysojuszniczych. Co do obaw francuskich, to zdaniem korespondenta „Timesa“ Francuzi wyobrażają sobie, iż Niemcy mogą wszcząć spór z Polską i reanektować prowincję zachodniej Polski, aby zwrócić się potem przeciwko Francji.

Prawdopodobnie Francuzi nie mają wiary w pakt Ligi Narodów, jako gwarancję zachodnich granic Polski lub w możliwość wydatniej pomocy ze strony Anglji dla Francji z chwilą, kiedy Niemcy staną się z powrotem potężne. Zdawają sobie tutaj w całej pełni sprawę — pisze korespondent — **że Anglja nigdy nie zgodzi się na przyjęcie jakiejkolwiek odpowiedzialności, wymagającej akcji wojskowej dla zagwarantowania czyichkolwiek granic na wschodzie Europy.**

To też nadzieje rządu francuskiego skłaniają się obecnie w kierunku wzajemnego paktu gwarancyjnego, któryby objął Anglję, Francję, Belgję i Niemcy i o ile możliwości inne państwa dla zabezpieczenia pokoju w zachodniej części kontynentu europejskiego.

Rola Banku Polskiego

w odrodzeniu gospodarczem Polski.

Grudziądz, 20 lutego.

96 lat temu wstecz Bank Polski dla Królestwa Kongresowego, owoc wytężonej pracy min. Lubeckiego, składał pierwsze swoje „publiczne zdanie sprawy“.

W roku 1925 w miesiącu lutym miało miejsce pierwsze sprawozdanie i zamknięcie rachunków Banku Polskiego niepodległej Rzpltej.

Są to dwa znamienne fakta w dziejach państwowości polskiej. Polityka pierwszego Banku z czasów ministra Lubeckiego przypomina pod wielu względami działalność obecnego Banku, który się odznacza daleko posuniętą ostrożnością i umiarkowaniem.

Sfery przemysłowe od tak temu sarkały tak samo jak obecnie na niedostateczność kredytów udzielanych przez tą instytucję oraz na nikłość obiegu pieniężnego.

Co ciekawsze, okres sprawozdawczy zarówno Banku Polskiego z 1828 r. jak i Banku obecnego obejmował sobą niecały rok lecz osiem miesięcy.

Minister Lubecki przed 96 laty przemawiał na pierwszem zgromadzeniu cenzorów ówczesnego Banku w następujący sposób:

„Zechcecie rachunkowość sprawdzić? — na każdy szczegół będą wam przedłożone dowody; zażądacie objaśnień? — z ubieganiem dostarczane wam zostaną. Baczcie tylko, powtarzam, obracać to wszystko na dobro i użytek publiczny, aby z planu mądrości waszej tyle i sama Instytucja i Rząd i poszechność skorzystały, ile mają prawa tego się po was spodziewać“.

Prawie 100 lat... to wielki szmat czasu.

Posiadamy za sobą doświadczenie minionych stuleci. Zwłaszcza Bank Angielski obok, oczywiście, Banku z czasów min. Lubeckiego może nam być wzorem.

Obecny prezes Banku Polskiego p. Karpiński opiera swoją działalność głównie na wzorach wspomnianych instytucji.

Świat gospodarczy co pewien okres czasu przechodzi pewne kataklizmy — przesilenia gospodarcze oparte głównie na zmienności konjunktur po okresach większego popytu w pewnych dziedzinach wytwórczości, które powodują nadmiernie wybujałe angażowanie się kapitałów w tej dziedzinie; poczem mają miejsce konjunktury zniżkowe, które pociągają za sobą ogólną depresję (zastój) gospodarczą, wpływającą zabójczo na wytwórczość krajową, szerzącą bezrobocie itd.

Historja Banku Angielskiego wykazuje, że najlepszym plastrem kojącym rany zadane życiu gospogarczemu jest umiejętne stosowanie polityki dyskontowej.

Bank Angielski w ciągu swego półtora wiekowego istnienia był świadkiem kilkunastu poważnych kryzysów, które boleśnie wstrząsały tym kolosem przemysłowym — Anglją.

Każdy z takich kryzysów zagrażał zamachem na angielską walutę. Bank Angielski jednakże zapomocą umiejętnej polityki dyskontowej zawsze wychodził zwycięsko, tak, że po pewnym czasie kryzys pieniężny łagodniał, wtedy Bank z powrotem obniżał stopę procentową.

Przytaczam ten niewielki ustęp dlatego, ażeby podkreślić tę olbrzymią rolę, jaką posiada każdy Bank Państwowy dla gospodarki poszczególnych narodów.

Polska przechodzi obecnie nietylko kryzys gospodarczy, ale pieniężny i kredytowy, te dwie ostatnie choroby skutecznie zwalcza i łagodzi Bank Polski, który przez powolny wprawdzie lecz stały wzrost emisji znaków obiegowych przyczynia się do neutralizacji kryzysu pieniężnego. Kryzys kredytowy zwalczany jest przez stałe obniżanie stopy dyskontowej, oraz przez przychodzenie z pomocą kredytowa poszczególnym warstwom pracy.

Regulowanie obiegu pieniężnego i ułatwianie stosunków kredytowych, to dwa najistotniejsze zadania tej instytucji.

Nie jest to rzecz łatwa, ta regulacja. Obieg pieniężny musi być bardzo zręcznie dostosowywany do rzeczywistych potrzeb społeczeństwa. Nie może on być zbyt duży, gdyż wtedy wywołuje spadek wartości pieniądza i katastrofę inflacyjną.

Zbytnia ciasnota tegoż obiegu wywołuje niemniej poważne wstrząśnienia.

Widzimy więc, jakim czułym barometrem jest regulacja obiegu pieniężnego, jeden fałszywy krok gotowy

jest wywołać poważne następstwa. Dlatego to polityka Banku Polskiego musi być nacechowaną gruntowną znajomością stosunków bankowych i pieniężnych.

Trwałość wartości polskiego złotego w znaczym stopniu jest uzależniona od racjonalnej polityki pieniężnej, kredytowej i dyskontowej wspomnianej instytucji.

Dotychczasowa działalność zarządu Banku Polskiego zasługuje na całkowite uznanie. W czasie ośmiomiesięcznej swej działalności Bank Polski skutecznie stał na straży nienaruszalności złotego, którego kurs jest już w zupełności ustabilizowany.

Istnieje uzasadniona nadzieja, że tak jak działalność Banku Polskiego z roku 1829, tak i działalność pierwszego Banku niepodległej Rzplitej zapisze się złotemi głoskami na kartach dziejów państwowości polskiej.

J. Kr.

Wnioski.

(k) Afera szpiegowska w Warszawie, na której czele stał arystokrata rosyjski hr. Toll, a zwłaszcza tło całej sprawy musi nasunąć pewne wnioski niekoniecznie przyjemne dla nas. Z wniosków tych jednak trzeba sobie w całej rozciągłości zdać sprawę, gdyż są one poważnym przyczynkiem do pewnej kat. stosunków powstałych u nas jeszcze po wojnie a trwających aż do dni dzisiejszych.

Z zamieci czasów wojennych pozostały u nas w kraju liczne osobistości, których pochodzenie jest conajmniej wątpliwe a tendencje nie zawsze idą po linji lojalności względem rządu i obywateli polskich.

Statystycznie da się wykazać, że w większości wypadków wszystkie odkrywane w czasach ostatnich szajki szpiegowskie rekrutowały się z ludzi, który albo tylko wyjątkowo albo wręcz nielegalnie przebywali w granicach państwa polskiego. Ludzie ci, korzystając z tolerancji władz polskich, nadużywali gościnności i działali z reguły na szkodę państwa naszego.

W każdej wykrytej aferze szpiegowskiej są pewne nici zupełnie jasne, wiodące wprost do aresztowania pewnych osobników — ale są i takie, których ścieg ginie i pozwala się domyślać tylko tej niewidzialnej potęgi, która otacza nas, a której dosięgnąć nie możemy.

Tak jest też w aferze hr. Tolla, aresztowano cały szereg osób, przeprowadzono rewizję, uzyskano obfity materjał dowodowy a jednak dopiero teraz zdano sobie sprawę, że i większej połowy nawet nie dowie się nikt.

Gdzież więc rada? Nie można się przecież zgodzić na to, aby rozsnuwały się wszędzie pająki z czujnemi oczyma, które dostrzegą wszystko a później wyzyskują je po swojemu!

Bezwzględnie. Jedyną w tym wypadku radą jest ściślejsza kontrola nad cudzoziemcami przebywającymi w Polsce. Zwłaszcza należy dokładnie badać przeszłość ludzi, którzy przybywają z zewnątrz! W wypadku ostatnim gdyby naprzykład skrupulatniej zbadano przy formalnościach paszportowych curriculum vitae „pana hrabiego", odrazu rzuciłby się w oczy dziwny charakter atmosfery, z której wyrósł Toll, a która nie mogła pozostać bez wpływu na kształtowanie się pojęć i charakteru szpiega.

Streszczając się, należy bezwarunkowo życzyć sobie większej ostrożności wobec cudzoziemców. Kurtuazja jest rzeczą bardzo dobrą, może nawet zastąpić atuty polityczne, ale tam gdzie kosztem bezpieczeństwa forsuje się wobec wszystkich czy zasługujących czy też nie, politykę daleko idącej tolerancji — tam bezwzględnie trzeba chwycić się środków radykalniejszych.

— — — — — — — — — — — —

Dla scharakteryzowania działalności niedawno aresztowanych trzeba powiedzieć o niebezpieczeństwie tych planów dla Polski, planów, których propagatorem był hr. Toll i jego towarzysze.

Toll stał na czele monarchistów rosyjskich w Polsce; komunikował się siłą rzeczy z monarchistami niemieckimi. Sam już fakt, że grupa monarchistów rosyjskich wysuwa na plan pierwszy odrestaurowanie dawnej Rosji wraz z krajem „Przywiślańskim" powinien dostatecznie ostrzec a cóż dopiero jeśli oficjalnie stwierdzono, że w planach łącznych monarchistów rosyjskich i niemieckich leżała myśl: Rewanżu b. monarchji rosyjskiej z b. monarchją niemiecką celem podziału organizmu Polski na warunkach przedwojennych!

Czyż wobec tego nie jest paląca kwestją unormowanie stosunku wobec cudzoziemców zamieszkałych w Polsce.

Z ROKOWAŃ FRANCUSKO-NIEMIECKICH.

Berlin, 19. 2. (Pat.) „Voss. Ztg." donosi, iż dziś w południe Trendelenburg wręczył ministrowi handlu odpowiedź niemiecką na ostatnie propozycje francuskie. Paryski korespondent tegoż dziennika dowiaduje się z kół dobrze poinformowanych, że rokowania zapowiadają się bardzo pomyślnie.

* * *

Gdańsk, 19. 2. (A. W.) Organizacja Stahlhelmu urządziła w Gdańsku obchód na cześć Schlagetera. Na obchodzie jeden z mówców rektor Falkenberg oświadczył, że Niemcy winne są tylko Francji nienawiść i muszą zarządać od Francji porachunku.

* * *

Warszawa, 19. 2. (A. W.) Prezydent Rzeczypospolitej w porozumieniu z senatem gdańskim udzielił exequator p. Paulo Bertausi konsulowi generalnemu Włoch na obszar gdański z siedzibą w Gdańsku.

* * *

Warszawa, 19. 2. (A. W.) Dnia 19-go bm. Cziczerin podejmować będzie obiadem posła polskiego w Moskwie Kęczyńskiego, oraz członków poselstwa polskiego.

Z Sejmu.

Wniosek o odrzuceniu ustawy o reformie rolnej upadł. — Ustawę odesłano do komisji. — Ubezpieczenie pracowników biurowych na wypadek bezrobocia. — Sprawa pomocy kredytowej na zasiewy wiosenne.

Warszawa, 19. 2. PAT. Na dzisiejszem posiedzeniu Sejmu po załatwieniu w pierwszem czytaniu szeregu ustaw przystąpiono do czytania noweli do ustawy z dnia 1 lipca 1920 r. o wykonaniu reformy rolnej. Wywiązała się ożywiona i obszerna dyskusja, w której pos. Poniatowski (Wyzw.), p. Wojewódzki (Wyzw.), p. Makówka (kl. ukr.) i p. Socha (Piast.) przemawiali przeciwko ustawie, wnosząc jednocześnie wniosek o jej odrzucenie, natomiast pos. Osiecki (Piast). pos. Kwapiński, pos Stroński (Chrz. Nar), p. Staniszkis (ZLN) i p. Urbański (Chrz. Dem.) przemawiali za odesłaniem. ustawy do komisji, celem ostatecznego opracowania jej i poczynienia pewnych poprawek, co do których z góry się zastrzegli. Po przerwaniu dyskusji wniosek o odrzuceniu ustawy upadł, wobec czego ustawę w pierwszem czytaniu odesłano do komisji.

Następnie przystąpiono do sprawy ubezpieczenia pracowników biurowych na wypadek bezrobocia. Po referacie **pos. Puchałki** (Chrz. Dem.) Przyjęto rezolucję, wzywającą rząd do wniesienia w ciągu jednego miesiąca projektu ustawy o ubezpieczenio na wypadek bezrobocia pracowników umysłowych. Po referacie tegoż posła przyjęto następnie rezolucję w sprawie zabezpieczenia od bezrobocia pracowników fabryk państwowych i samorządowych, wzywającą rząd do wydania również w ciągu miesiąca rozporządzenia, ustalającego te przedsiębiorstwa i zakłady pracy zarówno państwowe jak i samorządowe, oraz określającego te kategorje robotników zatrudnionych w tych przedsiębiorstwach, które mają podlegać obowiązkowi zabepieczenia.

Następnie przystąpiono do wniosków szeregu posłów klubu Piasta w sprawie pomocy kredytowej na zasiewy wiosenne. W wyniku krótkiej dyskusji przyjęto szereg rezolucji, wzywających rząd do przyjścia z pomocą rolnictwu w kwocie 25 miljonów zł. drogą udzielanie kredytów, podwyższenia stawek wywozowych dla pasz treściowych, oraz drogą opracowania dla pomocy siewnej wiosennej planu, obejmującego całość Rzplitej z którego mają korzystać wszyscy rolnicy, a przedewszystkiem drobni, nie posiadający nasion do obsiewn pól.

Następne posiedzenie we wtorek o godz. 4 po poł.

Z komisyj sejmowych.

Komisja budżetowo-polityczna.

Budżet Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Warszawa, 19. 2. (Pat). **Sejmowa komisja budżetowo - polityczna** w dyskusji szczegółowej nad budżetem M. S. Wewn. przyjęła cały dział dochodów z drobnemi poprawkami, zaproponowanemi przez referenta pos. Rusinka (Piast), następnie przyjęła cały budżet Korpusu Ochrony Pogranicza, dalej dział wydatków zarządu centralnego, zwiększając o 39 000 zł. wydatki z tytułu ustalenia pięciu kontrolerów w zakresie kontrolowania czynności urzędników. W wydatkach województw i starostw przyznano dodatek reprezentacyjny dla wojewodów, następnie zmniejszono listę etatów funkcjonarjuszów niższych o 72. Pozatem podróże służbowe zniżono o 213 000 zł., wreszcie wstawiono 25 000 zł. jako subsydjum dla straży granicznych.

Komisja skarbowa.

Ustawa o monapolu spirytusowym. — Ustalenie stawek wymiaru podatku od komornego.

Warszawa, 19. 2. (Pat). Na dzisiejszem posiedzeniu sejmowej komisji skarbowej postanowiono promulgować jako odrębną sprawę przyjęty już jeden z artykułów nowelі do ustawy o monopolu spirytusowym, dotyczący odszkodowań dla zwolnionych pracowników wskutek wprowadzenia monopolu spirytusowego.

Następnie uchwalono w drugiem czytaniu projekt **ustawy** o podatku od nieruchomości. Komisja przyjęła następnie stawki wymiaru podatku od komornego brutto od komornego **brutto** na rok 1925 — 12 proc., na rok 1926 — 10 proc., **na rok 1927** — 8 procent, na rok 1928 — 7 proc.

Komisja ochrony pracy.

Przyjęcie projektu ustawy o pracownikach domowych.

Warszawa, 19. 2. (Pat). **Sejmowa komisja ochrony pracy** przyjęła w trzeciem czytaniu projekt ustawy o pracownikach **domowych.** Z ważniejszych zmian wprowadzono postanowienie, **że w niedzielę i uroczyste święta praca ma trwać nie dłużej niż 6 godzin**, i tylko przy niezbędnych robotach. **Pracownik** domowy po upływie roku ma prawo do urlopu **8-dniowego**, a po trzech latach służby u tego samego **gospodarza** — do 15-dniowego.

Komisja regulaminowa.

O zmianę obecnego systemu obsyłanie komisji sejmowej przez poszczególne kluby.

Warszawa, 19. 2. (Pat). **Sejmowa komisja regulaminowa** rozpatrywała wniosek nagły w sprawie zmiany art. 71 regulaminu obrad sejmowych, dotyczącego systemu obsyłania komisji przez poszczególne kluby. Sprawa ta jest przedmiotem od dłuższego czasu trwającego konfliktu w łonie Sejmu. Była ona kilkakrotnie rozpatrywana na konwencie senjorów i mimo medjacji marszałka Sejmu do porozumienia nie doszło.

Tendencja zmiany obecnego systemu obsyłania komisji, której wyrazem jest projekt Zw. Lud. Nar., zmierza do tego, aby udział klubów w komisjach dokonywany był systemem de Hendta. Dałby w konsekwencji ten stan rzeczy, że we wszystkich komisjach byłby jednakowy stosunek poszczególnych klubów, podczas gdy na podstawie obecnego stanu rzeczy ten stosunek jest zmienny i daje w rezultacie różne większości w komisjach.

Przewodniczący komisji pos. Popiel (NPR) uzasadniał konieczność usankcjonowania dotychczasowego stanu rzeczy, na podstawie którego zarówno w Sejmie obecnym, jak i w Sejmie ustawodawczym kompletowane były składy komisji. Stanowisko to poparły stronnictwa lewicowe, natomiast przedstawiciele ZLN., Chrz. Nar. i Chrz. Dem. **bronili projektu Zw. Lud. Nar.**, który to projekt zosta nadto **uzupełniony poprawką** pos. **Jaroszyńskiego** (Chrz. Nar.), **zmierzająca do skreślenia drugiej części obecnego art. 71, t. j. do uniemożliwienia na przyszłość blokowania się przy podziale miejsc w komisjach mniejszych klubów z większymi.**

Komisja większością głosów przeciw głosom Zw. L. N., Chrz. Nar., Chrz. Dem. i Piasta uchwaliła propozycję pos. Popiela. Stronnictwa mniejszości zapowiedziały wniesienie na plenum swego projektu jako votum mniejszości. Na następnem posiedzeniu komisja rozpatrywać będzie inne wnioski z dziedziny uzupełnienia regulaminu, dotyczące kwestji dopuszczalności reasumcji uchwał sejmowych.

Prezes polskiej rady portu w Gdańsku weźmie udział w sesji Ligi Narodów.

Gdańsk, 19. 2. (AW.) Ustępujący prezes rady portu płk. de Reynier wyjeżdża w niedzielę do Warszawy w towarzystwie admirała Borowskiego, przewodniczącego delegacji polskiej, aby złożyć wizytę pożegnalną premjerowi oraz tym ministrom, z którymi rada portu utrzymywała kontakt. Dnia 3 marca płk. Reynier wyjeżdża do Szwajcarji, gdzie będzie obecnym na marcowej seji Ligi Narodów, poczem po mianowaniu jego następcy wróci jeszcze do Gdańska przekazać urzędowanie.

Dalsza kontrola w Niemczech jest niezbędną.

Paryż, 19. 2. (AW). Panuje tutaj powszechna opinja, że na podstawie raportu komisji kontrolnej w Niemczech opróżnienie strefy kolońskiej nie może nastąpić pod żadny warunkiem. Dalsza kontrola wojskowa w państwie niemieckim jest niezbędna, gdyż Niemcy mają przemysł przygotowany do rozpoczęcia olbrzymiej produkcji wojennej zaś armja niemiecka posiada kadry przygotowane na wielki skład armji.

Czy gabinet Marksa uzyska votum ufności.

Berlin, 19. 2. (PAT). W sejmie pruskim toczyła się dyskusja nad oświadczeniem premjera Marxa. Pos. partji gospodarczej Ludendorff oświadczył, że jego stronnictwo będzie zajmowało opozycyjne stanowisko wobec rządu, w którym zasiada Severing. Przemawiał również premjer Marx, który stwierdził swoją solidarność ze wszystkimi członkami gabinetu. Jutro odbędzie się głosowanie nad deklaracja rządową. Stronnictwa koalicji weimarskiej, t. j. socjal-demokraci, demokraci i centrowcy zgłosili dzisiaj wniosek, aprobujący deklarację Marksa i wyrażający gabinetowi votum zaufania. W ten sposób, a zwłaszcza wobec negatywnego stanowiska stronnictwa gospodarczego, nowy gabinet uzyska votum ufności jednym bardzo nieznaczną większość.

Berlin, 19. 2. (Pat.) Niemiecka partja ludowa i niemieccy nacjonaliści wnieśli w sejmie pruskim votum nieufności dla nowego gabinetu Marksa.

KONKORDAT

ZAWARTY POMIĘDZY STOLICĄ ŚWIĘTĄ A RZECZPOSPOLITĄ POLSKĄ.

W imię Przenajświętszej i Niepodzielnej Trójcy.

Jego Świętobliwość Papież Pius XI. i **Prezydent Rzplitej Polskiej Stanisław Wojciechowski**

pragnąc określić stanowisko Kościoła katolickiego w Polsce i ustalić zasady, które w godny i trwały sposób kierować będą sprawami kościelnemi na ziemiach Rzeczypospolitej,

postanowili zawrzeć Konkordat.

Wobec czego, Jego Świętobliwość Papież Pius XI. i Prezydent Rzeczypospolitej Stanisław Wojciechowski, zamianowali swymi pełnomocnikami

Ojciec Ś-ty:

Jego Eminencję najczcigodniejszego **kardynała Piotra Gaspari**, swego sekretarza stanu.

Prezydent Rzeczypospolitej:

Jego Ekscelencję **Władysława Skrzyńskiego**, ambasadora Rzplitej Polskiej przy Stolicy Świętej.

Profesora **Stanisława Grabskiego**, posła na sejm polski, byłego ministra wyznań religijnych i oświecenia publicznego.

Powyżsi pełnomocnicy, po wymianie swych pełnomocnictw, powzięli postanowienia następujące, do których wysokie układające się strony zobowiązują się odtąd stosować.

Artykuł 1.

Kościół katolicki, bez różnicy obrządków, korzystać będzie w Rzeczypospolitej Polskiej z pełnej wolności. Państwo zapewnia Kościołowi swobodne wykonywanie jego władzy duchownej i jego jurysdykcji, jak również swobodną administrację i zarząd sprawami jego i majątkiem, zgodnie z prawami bożemi i prawem kanonicznem.

Artykuł 2.

Biskupi, duchowieństwo i wierni będą swobodnie i bezpośrednio znosić się ze stolicą świętą. W wykonywaniu swych funkcyj biskupi swobodnie i bezpośrednio znosić się będą ze swem duchowieństwem i swymi wiernymi oraz ogłaszać swe zalecenia, nakazy i listy pasterskie.

Artykuł 3.

Dla utrzymania przyjaznych stosunków pomiędzy stolicą świętą, a Rzplitą Polską w Polsce rezydować będzie nuncjusz apostolski, zaś przy stolicy świętej — ambasador Rzplitej. Uprawnienia nuncjusza apostolskiego w Polsce rozciągać się będą na terytorjum wolnego miasta Gdańska.

Artykuł 4.

Władze cywilne dawać będą swą pomoc przy wykonywaniu postanowień i dekretów kościelnych: a) w razie destytucji duchownego, pozbawienia go beneficjum kościelnego, po ogłoszeniu dekretu kanonicznego o wspomnianej destytucji lub pozbawieniu, oraz w razie zakazu noszenia sukni duchownej; b) w razie poboru taks lub prestacyj, przeznaczonych na cele kościelne, a przewidzianych przez prawo państwowe; c) we wszystkich innych wypadkach, przewidzianych przez prawo obowiązujące.

Artykuł 5.

Duchowni przy wykonywaniu swych urzędów używać będą szczególnej opieki prawnej. Na równi z urzędnikami państwowymi korzystać oni będą z prawa zwolnienia od zajęcia sądowego części swych uposażeń. Duchowni, którzy złożyli śluby, uczniowie seminaryjni i nowicjusze, którzy wstąpili do seminarjów lub nowicjatów przed wypowiedzeniem wojny, będą zwolnieni ze służby wojskowej z wyjątkiem pospolitego ruszenia. W tym ostanim wypadku, księża systematyzowani wykonywać będą w wojsku swój urząd kapłański, tak jednak, aby na tem nie ucierpiało dobro parafji, zaś inni członkowie duchowieństwa będą powołani do służby sanitarnej. Duchowni będą zwolnienia z czynności obywatelskich, niezgodnych z powołaniem kapłańskiem, jako to: sędziów przysięgłych, członków trybunałów itd.

Artykuł 6.

Nienaruszalność kościołów, kaplic i cmentarzy jest zapewniona, tak jednak, aby z tego powodu nie ucierpiało bezpieczeństwo publiczne.

Artykuł 7.

Wojska Rzplitej korzystać będą z wszelkich wyróżnień, jakich stolica święta udziela wojskom, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego. W szczególności, kapelani posiadać będą prawa proboszczowskie w stosunku do wojskowych i do ich rodzin i wykonywać będą czynności swego urzędu kościelnego pod jurysdykcją biskupa polowego, który będzie miał prawo ich wyboru. Stolica ś-ta przywala, aby duchowieństwo to w sprawach dotyczących jego służby wojskowej, podlegało władzom wojskowym.

Artykuł 8.

W niedziele i w dzień święta Trzeciego Maja księża odprawiający nabożeństwa, odmawiać będą modlitwę liturgiczną za pomyślność Rzeczypospolitej Polskiej i jej Prezydenta.

Artykuł 9.

Żadna część Rzeczypospolitej Polskiej nie będzie zależała od biskupa, którego siedziba znajdowałaby się poza granicami państwa polskiego. Hierarcja katolicka w Rzeczypospolitej Polskiej będzie zorganizowana jak następuje:

A. Obrzadek łaciński.

I. Prowincja kościelna gnieźnieńsko-poznańska:
Arcybiskupstwo gnieźnieńsko-poznańskie
Diecezja chełmińska,
„ włocławska.

II. Prowincja kościelna warszawska:
Arcybiskupstwo warszawskie,
Djecezja płocka,
„ sandomierska,
„ lubelska,
„ podlaska,
„ łódzka.

III. Prowincja kościelna wileńska:
Arcybiskupstwo wileńskie,
Djecezja łomżyńska,
„ pińska.

IV. Prowincja kościelna lwowska:
Arcybiskupstwo lwowskie,
Djecezja przemyska,
„ łucka.

V. Prowincja kościelna krakowska:
Arcybiskupstwo krakowskie,
Djecezja tarnowska,
„ kielecka,
„ częstochowska,
„ śląska.

B. Obrządek grecko-rusiński.

Prowincja kościelna lwowska:
Arcybiskupstwo lwowskie,
Djecezja przemyska,
„ stanisławowska.

Obrządek ormiański.

Arcybiskupstwo lwowskie.

Stolica ś-ta nie przedsięweźmie żadnej zmiany w powyższej hierarchji, lub w rozgraniczeniu prowincyj i djecezji, jak tylko w zgodzie z rządem polskim, z wyjątkiem drobnych sprostowań granic, wymaganych dla dobra dusz.

Artykuł 10.

Tworzenie i przemian beneficjów w kościelnych, kongregacyj i zakonów, jak również ich domów i zakładów zależeć będzie od kompetencji władzy kościelnej, która, ilekroć powyższe zarządzenie pociągałby za sobą wydatki ze skarbu państwa, poweźmie te zarządzenia po porozumieniu się z rządem. Cudzoziemcy nie będą otrzymywali stanowisk przełożonych prowincyj zakonnych, chyba za odpowiedniem zezwoleniem rządu.

Artykuł 11.

Wybór arcybiskupów i biskupów należy do stolicy ś-tej. Jego Świętobliwość zgadza się zwracać do Prezydenta Rzeczypospolitej przed mianowaniem arcybiskupów i biskupów djecezjalnych, koadjutorów „cum iure successionis", oraz biskupa polowego, aby upewnić się, że Prezydent nie ma przeciw tym wyborom względów natury politycznej.

Artykuł 12.

Ordynarjusze powyżsi, przed objęciem swych czynności, złożą na ręce Prezydenta Rzeczypospolitej przysięgę wierności według formuły następującej:

„Przed Bogiem i na Świętą Ewangelję przysięgam i obiecuję, jako przystoi biskupowi, wierność Rzeczypospolitej Polskiej. Przysięgam i obiecuję, iż z zupełną lojalnością szanować będę rząd ustanowiony konstytucją i że sprawię, by go szanowało moje duchowieństwo. Przysięgam i obiecuję, poza tem, że nie będę uczestniczył w żadnem porozumieniu ani nie będę obecny przy żadnych naradach, któreby mogły przynieść szkodę państwu polskiemu lub publicznemu porządkowi. Nie pozwolę memu duchowieństwu uczestniczyć w takich poczynaniach. Dbały o dobro i interes państwa, będę się starał o uchylanie od niego wszelkich niebezpieczeństw, o których wiedziałbym, że mu grożą".

Artykuł 13.

1) We wszystkich szkołach publicznych z wyjątkiem szkół wyższych, nauka religji jest obowiązkową. Nauka ta będzie dawana młodzieży katolickiej przez nauczycielstwo mianowanych przez władze szkolne, które wybierać ich będą wyłącznie z pośród osób upoważnionych przez ordynarjuszów do nauczania religji. Kompetetne władze kościelne nadzorować będą nauczanie religji pod względem jego treści i moralności nauczycieli.

W razie gdyby ordynarjusz odebrał nauczycielowi dane mu upoważnienie, to ten ostatni będzie przez to samo pozbawiony prawa nauczania religji.

Te same zasady, dotyczące wyboru i odwoływania nauczycieli, będą stosowane do profesorów, docentów i asystentów uniwersyteckich na wydziałach teologicznych (nauk kościelnych) uniwersytetów państwowych.

2) We wszystkich djecezjach Kościół katolicki posiadać będzie seminarja duchowne, odpowiednie do prawa kanonicznego, któremi będzie kierował i w których będzie mianował nauczycieli.

Dyplomy naukowe, wystawione przez wyższe seminarja, będą wystarczały dla nauczycieli religji we wszystkich szkołach powszechnych, z wyjątkiem szkół wyższych.

Artykuł 14.

Dobra należące do Kościoła nie będą przedmiotem żadnego aktu, zmieniającego ich przeznaczenie, inaczej jak za zgodą władzy duchownej, z wyjątkiem wypadków przewidzianych przez ustawy o wywłaszczeniu dla celów regulacji dróg przewozowych i rzek, obrony państwowej, oraz podobnych celów. W każdym razie przeznaczenie nieruchomości i ruchomości poświęconych wyłącznie dla służby bożej, jako to: kościołów, przedmiotów służących do nabożeństwa itp., nie będzie mogło być zmienione bez uprzedniego pozbawienia ich przez kompetentną władzę kościelną ich charakteru rzeczy poświęconych.

Żadna budowa, przemiana lub restauracja kościołów i kaplic nie będzie dokonywana inaczej, jak tylko zgodnie z technicznemi i artystycznemi przepisami ustaw, dotyczących budowy gmachów i konserwacji zabytków.

W każdej djecezji utworzona będzie komisja, mianowana przez biskupa w porozumieniu z kompetentnym ministrem dla ochrony w kościołach i lokalach kościelnych starożytności, dzieł sztuki, dokumentów archiwalnych i rękopisów posiadających wartość historyczną lub artystyczną.

Artykuł 15.

Duchowni, ich dobra oraz dobra osób prawnych kościelnych i zakonnych, podlegać będą opodatkowaniu narówni z osobami obywateli Rzeczypospolitej oraz osób prawnych świeckich, z wyjątkiem wszakże budynków poświęconych służbie bożej, seminarjów duchownych, domów przygotowawczych dla zakonników i zakonnic, składających śluby ubóstwa, oraz dóbr i tytułów prawnych, których dochody są przeznaczone na cele kultu religijnego i nie przyczyniają się do dochodów osobistych beneficjarjuszów. Pomieszczenie biskupów i duchowieństwa parafjalnego, oraz ich lokale urzędowe, będą traktowane przez skarb na równi z pomieszczeniami urzędowemi funkcjonarjuszów i lokalami instytucyj państwowych.

Artykuł 16.

Wszystkie polskie osoby prawne kościelne i zakonne mają, zgodnie z przepisami prawa powszechnie obowiązującego, prawo nabywania, odstępowania, posiadania i administrowania, według prawa kanonicznego, dóbr ruchomych i nieruchomych, jak również prawo stawania przed wszelkiemi instancjami i władzami państwowemi dla obrony swych praw cywilnych. Osoby prawne kościelne i zakonne sa uznawane za polskie, o ile cele, dla których powstały, dotycza spraw kościelnych lub zakonnych Polski i o ile osoby upoważnione do reprezentowania ich i do zarządzania ich dobrami przebywają stale na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej. Osoby prawne kościelne i zakonne nie odpowiadające powyższym warunkom, korzystać będa z praw cywilnych, pryznawanych przez Rzeczpospolitą cudzoziemcom.

Artykuł 17.

Osoby prawne kościelne i zakonne mają prawo zakładania, posiadania i zarządzania, według prawa kanonicznego i zgodnie z powszechnem prawem państwowem, cmentarzy, przeznaczonych dla grzebania katolików.

Artykuł 18.

Duchowni i wierni wszelkich obrządków, znajdujący się poza swemi djecezjami, podlegać będą ordynarjuszom miejscowym według prawa kanonicznego.

Artykuł 19.

Rzeczpospolita zapewnia kompetentnym władzom prawo nadawania, zgodnie z przepisami prawa kanonicznego urzędów, funkcyj i beneficjów kościelnych. Przy nadawaniach beneficjów proboszczowskich stosowane będą następujące zasady:

Na ziemiach Rzeczypospolitej Polskiej nie mogą otrzymywać, chyba po otrzymaniu pozwolenia od rządu polskiego beneficjów proboszczowskich: 1) Cudzoziemcy nienaturalizowani, jakoteż osoby, które nie odbyły studjów teologicznych w instytucjach teologicznych w Polsce lub pontyfikalnych. 2) Osoby, których działalność jest sprzeczną z bezpieczeństwem państwa.

Przed dokonaniem nominacji na te beneficja, władza duchowna zasięgnie wiadomości od kompetentnego ministra Rzplitej, aby się upewnić, iż żaden z powodów przewidzianych powyżej pod punktami 1) i 2) nie stoi temu na przeszkodzie. W razie gdyby wspomniany minister nie przedstawił w ciągu 30 dni zarzutów takich przeciw osobom, których nominacja jest zamierzona, władza kościelna nominacji dokona.

Artykuł 20.

W razie, gdyby władze Rzeczypospolitej miały podnieść przeciw duchownemu zarzuty co do jego działalności, jako sprzecznej z bezpieczeństwem państwa, minister kompetentny przedstawi wspomniane zarzuty ordynarjuszowi, który zgodnie z tymże ministrem poweźmie w ciągu trzech miesięcy właściwe zarządzenia. W razie rozbieżności między ordynarjuszem a ministrem stolica św. poruczy rozwiązanie sprawy dwom duchownym przez nią wybranym, którzy zgodnie z dwoma delegatami Prezydenta Rzplitej powezmą postanowienie ostateczne.

Artykuł 21.

Prawo patronatu, zarówno państwowego, jak osób prywatnych, pozostaje w mocy aż do nowego układu. Przedstawienie godnego duchownego na wakujące stanowisko dokonywane będzie przez patrona w ciągu dni 30 według listy trzech nazwisk przedstawionej przez ordynarjusza. Jeżeli w ciągu dni 30 przedstawienie nie zostało dokonane, to obsadzenie odnośnego beneficjum staje się wolne. W wypadkach, w których chodzi o beneficjum proboszczowskie, ordynarjusz przed dokonaniem nominacji zasięgnie zdania z art. 19 zdania kompetentnego ministra.

Artykuł 22.

W razie gdyby duchowni lub zakonnicy byli oskarżeni przed sądami świeckimi o zbrodnie, przewidziane przez prawa karne Rzeczypospolitej, sady wspomniane zawiadomią niezwłocznie kompetentnego ordynarjusza o każdej sprawie tego rodzaju i w danym razie przeka-

żą mu akt oskarżenia oraz wyrok sądowy wraz z jego motywami. Ordynarjusz względnie jego delegat po zakończeniu przewodu sądowego, będą mieli prawo zapoznania się z odnośnemi aktami. W razie aresztowania lub uwięzienia wspomnianych powyżej osób władze cywilne zachowywać będą względy należne ich stanowi i stopniowi hierarchicznemu.

Duchowni i zakonnicy podlegać będą aresztowi oraz odbywać kary więziene w pomieszczeniach oddzielonych od pomieszczeń osób świeckich, o ile nie zostali pozbawieni godności kościelnej przez kompetentego ordynarjusza. W razie sądowego skazania na więzienie odbywać oni będą tę karę w klasztorze lub w innym domu zakonnym, w pomieszczeniach na ten cel przeznaczonych.

Artykuł 23.

Żadna zmiana w języku używanym w djecezjach obrządku łacińskiego do kazań, nabożeństw dodatkowych i wykładów innych, niż wykłady nauk świętych w seminarjach nie będzie dokonywana inaczej, jak za specjalnem upoważniemem konferencji biskupów obrządku łacińskiego.

Artykuł 24.

1) Rzplita Polska uznaje prawa własności osób prawnych kościelnych i zakon. do wszystkich dóbr ruchomych i nieruchomych, kapitałów, dochodów oraz innych tytułów prawnych, które te osoby prawne posiadają obecnie na ziemiach państwa polskiego.

2) Rzplita Polska zezwala, aby wspomniane powyżej prawa własności w razie gdyby nie były jeszcze zapisane w księgach hipotecznych na imię posiadających je osób prawnych (biskupstw, kapitał kongregacyj, zakonów, seminarjów, beneficjów, proboszczowskich, innych beneficjów etc.) zostały w nich zapisane, a to na podstawie deklaracji kompetentnego ordynarjusza poświadczonej przez kompetentną władzę cywilną.

3) Sprawa dóbr, których Kościół został pozbawiony przez Rosję, Austrję i Prusy, a które obecnie znajduja się w posiadaniu państwa polskiego, zostanie załatwiona przez układ późniejszy. Do tego czasu państwo polskie zapewnia Kościołowi dotacje roczne, nie niższe jako wartość rzeczywista od dotacyj, które rządy rosyjski, austrjacki i ruski wypłacały Kościołowi na ziemiach należących obecnie do Rzplitej Polskiej. Dotacje wspomniane będą obliczane i rozdzielane według wskazań zawartych w załączniku A. W razie parcelacji rzeczonych dóbr mensy biskupie, seminarja i beneficja proboszczowskie, nie posiadające obecnie ziemi, lub posiadające ją w ilościach niedostatecznych, otrzymają ją na własność według rozporządzalności aż do wysokości 180 hektarów na mensę biskupią, 180 hektarów na seminarjum i zależnie od gatunku ziemi od 15 do 30 hektarów na beneficjum proboszczowskie. Suma ryczałtowa zaś pieniężnych uposażeń, oznaczona w załączniku A., będzie umniejszona w djecezjach, w których te ziemie będą nadane, o 50 złotych rocznie od każdego hektara nadanego w sposób powyższy.

4) Utrzymane zostanie przeznaczenie dóbr, do których Rzplita Polska rewindykowałaby u dawnych państw rozbiorczych, jako dziedziczka praw państw powyższych z tytułu ich prawnego stosunku do osób prawnych kościelnych i zakonnych w Polsce, dotyczącego już to prestacyj zapewnionych przez te państwa osobom prawnym kościelnym i zakonnym już to zarządu dóbr nieruchomych i kapitałów, przeznaczonych dla Kościoła.

5) Aby polepszyć gospodarcze i społeczne położenie ludności rolniczej i aby wzmóc tem bardziej pokój chrześcijański kraju, stolica św. przystaje, aby Rzplita Polska wykupiła od beneficjów biskupich, od seminarjów, od beneficjów kapitularnych, od beneficjów proboszczowskich oraz od zwykłych beneficjów, posiadających dobra ziemskie, te ilości ziemi rolnej, któreby przewyższały dla każdej z wyżej wymienionych jednostek: 15 do 30 hektarów, zależnie od gatunku ziemi, dla probostwa i zwykłego beneficjum 180 hektarów dla kapituły, 180 hektarów dla mensy biskupiej i 180 hektarów dla seminarjum. W djecezjach, w których seminarja nie posiadają ziem rolnych oddzielnie od ziem posiadanych przez biskupstwo, przyznane im będzie z ziem, należących do biskupstwa 180 hektarów wolnych od wykupu niezależnie od 180 hektarów, przeznaczonych dla mensy biskupiej.

6) Wymienione powyżej prawne osoby kościelne będą miały prawo wybrać same z dóbr do nich należących parcele ziemi, które w ilościach wskazanych powyżej pozostaną ich własnością.

7) Cena wykupu ziem wskazanych powyżej zostanie wypłacona według przepisów, stosowanych do ziem będących własnością osób prywatnych i pozostanie do rozporządzenia Kościoła.

8) Stolica św. zezwala także, aby ziemie rolne należące do domów kongregacyj i zakonów, oraz do ich zakładów dobroczynnych uważanych każdy z osobna za oddzielną jednostkę rolną, zostały wykupione przez państwo, zgodnie z przepisami, które będą stosowane do wykupu dóbr należących do osób prawnych świeckich z prawem dla każdego z domów wspomnianych powyżej jakoteż dla każdego z ich zakładów dobroczynnych zachowania conajmniej 180 hektarów ziemi rolnej.

9) Osoby prawne kościelne i zakonne będą miały prawo, na równi z osobami prawnemi świeckiemi bezpośredniego dokonywania parcelacji ziem rolnych, do nich należących.

Artykuł 25.

Wszystkie prawa, rozporządzenia i dekrety, będące w sprzeczności z postanowieniami poprzednich artykułów zostaną zniesione przez wejście w moc niniejszego konkordatu.

Artykuł 26.

Stolica św. dokona w ciągu trzech miesięcy od wejścia w moc niniejszego konkordatu i w porozumieniu z rządem utworzenia i rozgraniczenia prowincyj kościelnych oraz djecezyj wyliczonych w artykule 9. Granice prowincyj kościelnych i djecezyj będą odpowiadać granicom państwa.

Dobra kościelne, położone w Polsce, lecz należące do prawnych osób kościelnych i zakonnych, których siedziba znajduje się poza granicami państwa polskiego i odwrotnie, beda przedmiotem konwencji oddzielnej.

Artykuł 27.

Konkordat niniejszy wejdzie wmoc w 2 miesiące po wymianie dokumentów ratyfikacyjnych.

ZAŁACZNIK A.

Uposażenia, przyznane Kościołowi katolickiemu przez państwo polskie zgodnie z artykułem 24 niniejszego konkordatu, obliczane będą w następujący sposób:

1) Uposażenie duchowieństwa.

Uposażenie miesięczne według bieżącej mnożnej dla urzędników państwowych.

1) Kardynałowie: 2500 punktów, oraz 800 zł. na utrzymanie kapelanów, powozów etc.

2) Arcybiskupi: 2000 punktów oraz 600 zł. na utrzymanie kapelanów, powozów etc.

3) Biskupi djecezjalni: 1700 punktów oraz 600 zł. na utrzymanie kapelanów, powozów etc.

4) Biskupi pomocniczy: 1250 punktów.

5) Członkowie kapituł: 600 punktów.

6) Proboszczowie: 270 punktów.

7) Rektorowie kościołów filjalnych, wikarjusze i urzędnicy konsystorzy: 200 punktów.

8) Zakonnicy kongregacyj, pobierających uposażenie od państwa: 125 punktów.

9) Profesorowie seminarjów: 600 punktów

10) Uczniowie seminarjów: 125 punktów.

11) Audytor trybunału św. Roty: (uposażenie profesorów zwyczajnych na uniwersytetach).

12) Sekretarz audytora: 600 punktów.

13) Nauczyciele instytutów teologicznych, mających prawa profesorów gminazjalnych.

2) Uposażenie emerytalne roczne: 383.413 zł.

1) Pensje emerytalne dla duchowieństwa: 254.117 złotych,

2) Pensje emerytalne wdów i sierot po duchownych grecko-katolickiego obrządku: 129,296 zł.

3) Uposażnie roczne chórów katedralnych i niższych urzędników kościelnych: 63.298 zł.

4) Koszta roczne administracji kościelnej: 750.940 zł.

1) Wizytacje pasterskie biskupów: 340 000 zł.

2) Konsystorze biskupie: 66 000 zł.

3) Prowadzenie ksiąg parafjalnych: 197 000 zł.

4) Wydatki na pocztę: 147 000 zł.

5) Zapomoga roczna dla zakładów kościelnych: 20 900 zotych.

6) Roczny fundusz budowlany: 1.016.000 zł.

7) Inne wydatki rocznie; 45 500 zł.

Uposażenia powyższe będą przyznawane przez ministra skarbu każdej djecezji oddzielnie w sumach ryczałdowych, ustalonych według wyszczególnionych budżetów, które przedstawiać będą kompetentni ordynarjusze. Przy rozdziale pomiedzy djecezje całości uposażenia przyzuanego przez państwo proboszczom, brany będzie w rachubę dochód z ziem posiadanych przez beneficja proboszczowskie.

W razie potrzeby o ile położenie finansowe państwa na to pozwoli, uposażenia powyższe zostaną powiększone dostatecznie, aby zapewnić stosowny byt materjalny proboszczom oraz innym członkom duchowieństwa, a to na zasadzie specjalnej umowy, dotyczącej t. zw. „iura stolae".

Rozdział uposażeń, wyliczonych powyżej powierzony będzie w każdej djecezji ordynarjuszowi, który po wejściu w moc niniejszego konkordatu złoży przysięgę wierności, przewidzianą w artykule 12.

Sporzadzono w Rzymie, dnia 10 lutego 1925 r.

(—) P. Gaspari.

(—) W. Skrzyński, (—) S. Grabski.

UCHWAŁA RADY MINISTRÓW.

Rada Ministrów na posiedzeniu w dniu 18 bm. zatwierdziła konkordat zawarty pomiędzy stolicą świętą a Rzecząpospolita Polską i uchwaliła przedstawić go sejmowi do ratyfikacji.

Z ruchu Chrzecijańskiego Zjednoczenia Zawodowego

Stararzeka. W czwartek dnia 5 bm. odbył sie wielki wiec Chrześcijańskiego Zjednoczenia Zawodowego filji robotników leśnych w lokalu p. Pelplińskiego w Starejrzece przy udziale około 200 osób.

Wiec zagaił prezes miejscowy Ch. Z. Z. filji robotników leśnych hasłem „Szczęść Boże", poczem udzielił głosu kol. Nowakowi sekr. Ch. Z. Z. z Grudziądza.

Referent omówił obecne położenie robotnika leśnego, poczem zdał szczegółowe sprawozdanie z odbytych konferencji zarobkowych w Dyr. Lasów Państwowych.

W dyskusji nad referatem wywiązała się obszerna dyskusja, w której brali udział liczni robotnicy leśni miejscowi oraz zamiejscowi **szczególnie skarżono się na nieregularne wypłaty zarobków przez pp. leśniczych oraz na tak niskie zarobki, za które niepodobna wyżyć.** Najwięcej skarżyli się robotnicy zamiejscowi, którzy zmuszeni są utrzymywać dwa domy. W końcu nawoływał kol. Nowak do organizowania się pod sztandarem Chrz. Zw. Zawodowych wykazujac jasno dobitnie co takowe dla ludu pracującego już uczynili, mimo, że jeszcze wszystkich robotników pod sztandarem swem skupionych niema, mimo że ta organizacja walczy z wielkiemi trudnościami, robionemi przez inne oragnizacje zawodowe, jak ZZP. i Zw. Klasowe.

Wśród wielkiego nastroju więc solwował przewodniczący hasłem „Cześć Pracy".

Po wiecu zapisało się kilkadziesiąt nowych członków.

Tleń. W piątek dna 6-ego lutego br. o godz. ½7-ej wieczorem w lokalu p. Szauera odbyło się wielkie zebranie Chrześc. Zjedn. Zaw.

Zebranie zagaił kol. Plotkowski prezes tut. filji robotników leśnych. Referaty wygłosili koledzy: Nowak, sekr. Ch. Z. Z. na temat „Robotnik leśny, a jego pracodawca", oraz kol. Plotkowski na temat „Co są Chrz. Zw. Zawodowe".

Referaty przyjęto z wielkiem uznaniem, a dyskusja była bardzo ożywiona, w której udział brało 10 osób. Wkońcu uchwalono, żeby kol. Nowak ponownie przybył na zebranie oraz wydelegował kol. posła Nowickiego. Zebranie salwował kol. prezes o godz. 10-ej wieczorem.

Toruń. Dnia 11 bm. odbyło się w Toruniu zebranie filji metalowców Ch. Z. Z. w sprawie wyborów do Kasy Chorych odbyć sie majacych w niedzielę dnia 22 lutego br.

Zebranie zagaił kol. prezes D[illegible]. Referat o znaczeniu Kas Chorych [illegible] o potrzebie wybierania swych przedstawicieli do ciała takiego jakie jest Kasa Chorych, wygłosił kol. Nowak, sekr. Ch. Z. Z. z Grudziądza.

W dyskusji, w której udział brali koledzy Dobruchowski, Jankowski, Trzosowski, Maćkowski oraz inni, nawoływał każdy z tych, żeby w dniu wyborów każdy wyborca swój obowiązek wypełnił przez oddanie swego głosu do urny wyborczej, przez co przyczyni się do tego, że Kasa Chorych m. Torunia nie będzie więcej ekspozyturą NPR. i socjałów.

Dalej kol. Nowak dał sprawozdanie z ruchu zarobkowego, w końcu nawoływał zebranych do agitacji na rzecz Chrześc. Zw. Zawodowych. Po 3 godz. obradach zebranie salwował prezes hasłem „Szczęść Boże".

W niedzielę, dnia 8 bm. zebrali się liczni robotnicy leśni z wiosek sąsiednich na salce p. Nuernberga wŚliwicach, **aby od godz. 2 do 5 obradować nad położeniem robotników leśnych oraz nad sprawami organizacyjnemi.** Do prezydjum zebrania wybrano pp. Cherka i Pelplińskiego.

Referat wygłosił **posel Alb. Nowicki** z Grudziądza przedstawiając obecnym zabiegi Chrz. Zjed. Zawodowego około polepszenia bytu robotników leśnych, a w szczególności około uzyskania korzystniejszej taryfy dla tychże robotników. Przewodniczący Cherek, który brał udział w konferencjach robotników leśnych, a w Osiu i Grudziądzu oraz w konferencjach w Dyrekcji Lasów Państwowych, dał sprawozdanie z przebiegu i wyników tychże konferencji.

W obszernej dyskusji postanowiono ochoczo wziąć się do pracy organizacyjnej, gdyż wobec niemocy ZZP. i niezrozumienia spraw robotników leśnych przez ZZP. może tylko Chrz. Zjedn. Zawod. przyjść z rzeczywistą pomocą tak dotąd pokrzywdzonych robotników leśnych, którzy ze swej strony jak jeden mąż winni się garnąć pod sztandar Chrz. Zj. Zaw.

Ustalono w tym celu miejsca i terminy odbycia dalszych zebrań organizacyjnych, oraz mężów zaufania, którzy zajmą się zorganizowaniem tych zebrań.

Najważniejsze punkty dyskusji ujęto w rezolucjach, jednomyślnie przez zebranych przyjętych.

„Zebrani w Śliwicach dnia 9. 2. 25 r. na posiedzeniu mężów zaufania robotników leśnych Ch. Z. Z.

1) protestują przeciw dług. zwlekaniu — częstokroć kilkunastomiesięcznemu — wypłaty zarobków robotniczych, przedewszystkiem tak zwanych „resztówek", co ma miejsce w nadleśnictwach Sarniagóra, **Trzebinia, Błedno i Brzeźno,**

2) Protestują przeciw utrudnianiu przez niektórych funkcjonarjuszów Lasów Państwowych zorganizowania się robotników leśnych w związki zaw.

3) domagają się a) aby wszystkie zarobki również t. zw. resztówki zostały regularnie i punktualnie wypłacane w pewnych czasokresach robotnikom leśnym, b) aby przy wyrównaniu zaległości i przy ewentualnych opóźnianych opłatach doliczono do zarobków odpowiedni procent za zwłokę,

4) domagają się, aby wszyscy funkcjonarjusze L. P. szanowali przez konstytucję zagwarantowana wolność koalicji, nie tworząc przeszkód i nie robiąc wstrętów robtnikom leśnym organizującym się w związki zawodwe, także Chrześc. Zjedn. Zaw.

Wspaniały nastrój zebrania i wyniki kilkugodzinnych obrad można streścić słowami jednego z delegatów „Nie możemy czekać, aż sekretarze okręgowi lub posłowie przybędą do naszych wiosek i lasów aby nas organizować, stan i rozwój organizacji Ch. Z. Z. zależeć będzie od nas samych tu obecnych, od naszej pracy organizacyjnej, od naszego zapału i poświęcenia — my sami musimy być i jesteśmy sekretarzami organizacyjnymi i posłami!!!

Grudziądz. W sekretarjacie Ch. Z. Z. Rynek 15, odbyło sie dnia 16 bm. zebranie konstytucyjne **zarządu** filji rzemieślników Ch. Z. Z. wybranego dnia 9 bm. w Hotelu Warszawskim. Zebranie zagaił najstarszy wiekiem kol. Pokorski, poczem przystąpił do wyboru zarządu, w skład którego weszli koledzy: Wierzbowski, jako prezes, kol. Pokorski zast. prezesa, Gorlewicz skarbnik, Kolanowski sekretarz, Liebtal zast. sekretarza, koledzy Osowski, Zakrzewski, Grużlewski, Majewski, Kleina, Sosnowski, Tyniecki, Borucki, Cholewczyński jako ławnicy.

Filja rzemieślnicza wyłania z siebie poszczególne sekcje a mianowicie: sekcja metalowa, sekcja stolarzy i kołodzieji, oraz sekcja budowlana. W skład zarządu sekcji metalowej weszli koledzy Pokorski jako prezes, Kolanowski, sekretarz, Liebtal skarbnik.

W skład zarządu **sekcji stolarskiej i kołodzieji** wchodzą jako prezes Grużlewski, sekr. Cholewczyński, skarbnik Tyniecki.

W skład sekcji budowlanej wchodzą koledzy Gorlewicz jako prezes, Sosnowski jako sekretarz, Borucki jako skarbnik.

Po dokonanych wyborach przystąpiono do spraw organizacyjnych. Z wywodów poszczególnych mówców wynika, że filja rzemieślnicza w krótkim czasie tylko znacznie się rozrosła i spodziewać się należy, że w niezadługim czasie obejmować będzie wszelkiego rodzaju robotnika w Grudziądzu.

Po omówieniu dalszych spraw organizacyjnych prezes kol. Wierzbowski słowami „Szczęść Boże" posiedzenie zarzadu z nawoływaniem obecnych do dalszej pracy dla dobra organizacji rzemieślniczej, salwował.

Sprawy kupieckie.

Zeznania o dochodzie. Ministerstwo Skarbu przesunęło termin składania zeznań o dochodzie do wymiaru podatku dochodowego na rok 1925 dla osób fizycznych i podatków wakujących na dzień 1 maja 1925 r. Dla osób prawnych obowiązuje w bieżącym roku termin ustawowy, który upływa w dniu 1 maja 1925 r.

Nowe stawki prowizyjne od inkasa w P. K. O. wynoszą od 13. lutego 1925 r. przy inkasowaniu należności do 50 zł. — 75 gr., ponad 50 do 100 zł. — 1 zł. Nadto przy inkasie na miejscowości nie posiadające oddziału P. K. O. pobierane będzie tytułem zwrotu porta 50 gr. Od inkasa sumy powyżej 100 złotych P. K. O. będzie pobierać jak dotychczas ½ proc. prowizji, ponad 1500 złotych za każde rozpoczęte 500 zł. doliczać będzie 1 zł. tytułem prowizji.

Sprzedaż wyrobów tytoniowych. Dyrekcja Monopolu Tytoniowego zawiadamia, iż termin sprzedaży wyrobów tytoniowych pochodzących z produkcji byłych fabryk prywatnych, jakoteż tytoni amerykańskich wyznaczony pierwotnie na dzień 15 lutego br. zostaje przedłużony do dnia 15 maja br. Koncesjonowani sprzedawcy wyrobów tytoniowych winni zgłosić posiadane zapasy wyrobów b. fabryk prywatnych oraz tytoni amerykańskich do dnia 28. II. 195 r. właściwemu Inspektoratowi Kontroli Skarbowej celem zaopatrzenia poszczególnych opakowań w pieczęć urzędową Inspektoratu.

Wyroby niezaopatrzone w pieczęć właściwego Inspektoratu Kontroli Skarbowej tracą charakter wyrobów dopuszczonych do obiegu handlowego już z dniem 1 marca 1925 r. Zaopatrzone tą pieczęcią mogą być sprzedawane do dnia 15 maja br. Sprzedawcy, którzy wymienione wyroby będą posiadali na składzie po dniu 15 lutego br. obowiązani są nadal do wywieszania w swoich sklepach zawiadomień o sprzedaży tych wyrobów z wymienieniem ich gatunku.

Nowe zastępstwo Banku Polskiego na Pomorzu. Zastępstwo Banku Polskiego w Chojnicach otrzymał tamtejszy oddział Polskiego Banku Handlowego w Poznaniu.

Zebranie w sprawie budowy floty polskiej odbyło się dn. 15 lutego br. w Toruniu u p. wojewody dr. Wachowiaka. Do Komitetu Wykonawczego zostali wybrani wiceprezes Związku p. M. Tatara i dr. T. Rzepecki, a do Komitetu Organizacyjnego prezes p. T. Marchlewski. Na pierwszem posiedzeniu Komitetu Wykonawczego w dniu 17 lutego br. w Poznaniu reprezentowali Związek pp. M. Tatara i dr. T. Rzepecki.

Wizytacja szkoły handlowej w Grudziądzu. W dniu 18-go bm. wizytował szkołę handlową prezes p. T. Marchlewski i przysłuchiwał się lekcjom księgowości, arytmetyki i nauki o handlu.

Posiedzenie Kuratorjum Szkoły Handlowej odbędzie się dnia 20 bm. o godz. 6,15 w lokalu Związku Tow. Kupieckich na Pomorzu w Grudziądzu.

Kartuzy. (Zebranie Towarzystwa Kupców Samodzielnych). Przy licznym udziale członków odbyło się zebranie miejscowego towarzystwa Kupców Samodzielnych w dniu 11 bm., na którem obecny był delegat Centrali p. Sobociński z referatem na temat: „Kwestja monopolowa i podatkowa a handel polski". W dyskusji nad referatem zabierali głos pp. Strzyżewicz, Borystowski, Kaźmucha, Ruszkowski, Lniski i inni. Poruszano również sprawę jarmarków kramnych, uznano potrzebę poparcia Banku Związku Towarzystw Kupieckich, omawiano potrzebę wzięcia udziału w Targach Poznańskich.

Aż do chwili zwołania Walnego Zebrania wybrano tymczasowy zarząd i tak funkcje prezesa sprawować będzie jednogłośnie dyr. p. Lniski, wiceprezes p. Borzystowski, sekretarzem p. Kaźmucha, skarbnikiem p. Strzyżewicz. Towarzystwo całe wypowiedziało się za ściślejszym kontaktem z Centralą i mile przyjęło nawiązanie nici współpracy przez objazdy delegatów Związku.

Hasem „Cześć Kupiectwu" późno wieczorem prezes zamknął posiedzenie.

Wiadomości bieżące.

*

KALENDARZ: Sobota 21 lutego Eleonory
Wschód słońca 7 7 zachód 5 21
Wschód księżyca 6 17 zachód 8 18

—** **Biblioteka i Czytelnia T. C. L. w Grudziądzu** jest otwarta:

W Muzeum (ul. Lipowa nr 28 I ptr.) codziennie — z wyjątkiem niedziel i świąt — od godz. 5—7. Dla dzieci w środy i soboty od godz. 4—5.

Na Chełmińskiem przedmieściu w kancelarji parafjalnej (ul. Bydgoska nr. 10) w poniedziałki i czwartki od 4—5.

W Tarpnie, w szkole we wtorki i piątki od godz. 4 — 6.

—** **Muzeum** (ul. Lipowa nr. 28) jest otwarte w środy i soboty od godz. 12—2, w niedziele i święta od godz 11—2.

*

—** **Porządek nabożeństw.** W niedzielę, poniedziałek i wtorek jest w Farze adoracja Najśw. Sakramentu, która rozpoczyna się zawsze o godz. 6½ rano, a kończy się zawsze o godzinie 6½ wieczorem: w niedzielę i poniedziałek uroczystemi nieszporami, a we wtorek uroczystemi nieszporami, kazaniem i Te Deum. Porządek nabożeństw i Mszy św. jest w niedzielę jak zwykle, popołudniu natomiast odprawi się o godz. 4-ej osobne nabożeństwo dla dzieci, tak samo w poniedziałek i wtorek.

W poniedziałek, wtorek i środę popielcową będą Msze św. w następującym porządku: pierwsza o godz. 6½, druga o godz. 7,15, trzecia o godz. 8-ej a ostatnia o godz. 10-ej. **W środę odprawi się Msza św. tylko dla dzieci szkolnych o godz. 9-ej.**

Podczas postu odprawiać się będzie w każdy piątek o g. 6½ wieczorem nabożeństwo Drogi Krzyżowej, a w każdą niedzielę o godz. 4-ej popoł. Gorzkie Żale i kazanie.

Ustawy postne wywieszone będą do ogólnej wiadomości u wejściu do kościoła.

—** **Przedstawienie amatorskie** i zabawa uczniów średniej szkoły handlowej przy Zw. Tow. Kupieckich na Pomorzu, które się odbyło wczoraj na sali Hotelu Warszawskiego, cieszyło się słusznym aplauzem. Młodzież organizująca dokładała wszelkich starań, aby impreza miała charakter jak najstaranniejszy, a zarazem żeby pozwalała, zgromadzonym bawić się dobrze i wesoło.

—** **Zabawa karnawałowa Tow. śpiewu „Moniuszko".** Dnia 21 bm. urządza Tow. śpiewu „Moniuszko" zabawę karnawałową, do której przygotowania są w pełnym toku, co pozwala przypuszczać, że goście bawić się będą bardzo dobrze.

—** **Zwłoki topielca w Wiśle.** Dnia 18 lutego wyłowiono w Wiśle trupa młodej kobiety. Fotografję obejrzeć można w tutejszej ekspozyturze śledczej. Opis osoby: Wiek 20 lat, 1,57 wysoka, włosy ciemno blond, we włosach trzy grzebienie, oraz podkładki włosów sztucznych, wełniany szal na głowie ciemno szary, fartuch niebieski w białe prążki, ciemnoszara bluzka w niebieskie i białe kropki, koszula barchanowa w ciemne prążki, biała halka, czarne wełniane pończochy.

Zwłoki znajdować się mogły w wodzie około 14 dni. Ktoby mógł udzielić informacji, proszony jest o zgłoszenie się do tut. ekspozytury.

—** **Na noże!** Wczorajszej nocy na ulicy Siekiewicza pomiędzy dwoma mężczyznami wywiązała się sprzeczka, a następnie bijatyka na noże.

Posterunkowy, mający patrol na ulicy Sienkiewicza rozdzielił krewkich młodzianów i zaprowadził ich na pierwszy komisarjat gdzie im udzielono pomocy, a po zbadaniu podłoża sprawy wypuszczono na wolność.

—** **Kronika policyjna.** W dniu wczorajszym aresztowano ogółem siedem osób, w tem 3 chore i 4 bezdomnych.

RUCH TOWARZYSTW.

—(rt) **„Sekcja Strzelecka" Tow. Pow. i Woj.** W niedzielę dnia 22 bm. od godz. 1-ej popoł. odbędą się następujące strzelania: I. strzelanie ćwiczebne na 100 mtr. leżąc z podpórką, II. strzelanie o nagrody na 200 m. leżąc bez podpórki. Zgłaszający się po godz. 2½ do strzelania dopuszczeni nie będą.

Strzelania mają na celu wyszkolenie członków na strzelania o mistrzostwo Pomorza i Grudziądza, które się odbędzie w lecie r. b.

Uprasza się o liczne i punktualne zebranie wszystkich członków w dniu na wstępie wymienionym o godz. 1 popoł. na ul. Lipowej przed strzelnicą wojskową.

Kociniewski Hubert, kier. sekcji.

Z Pomorza.

—** **MOKRE. (Nieszczęśliwy wypadek).** W poniedziałek, dnia 16 bm. między godz. 13 a 14 przejechał w Mokrem jakiś mężczyzna jadący rowerem dziewczynkę szkolną Martę Pallszewską, tak, iż złamał jej nogę. Sprawca wjechał w gromadę dzieci wychodzących ze szkoły nie dzwoniąc wcale, a widząc spowodowane przez siebie nieszczęście, szybko się ulotnił i znikł niepoznany.

—** **NIEZYWIĘCIE. (Pożar przy tajnej fabrykacji wódki).** W Niezywięciu tuż obok granicy niemieckiej powstał pożar przez nieostrożność gospodarza, który w tajemnicy wyrabiał wódkę ze spirytusu do palenia. Chałupa spłonęła doszczętnie.

—** **TCZEW. (Przedstawienie Pom. Teatru Objazdowego).** Przed kilkoma dniami wystawił objazdowy teatr pomorski w Tczewie w sali domu miejskiego sztukę w 3 aktach A. Sempoła p. t. „Gubernator i Trocki". Sztuka ta charakteryzująca duszę Rosjanina i przeciwstawiająca jej charakter Polaka cieszyła się wielkiem uznaniem, zwłaszcza, że artyści wywiązali się pod każdym względem ze swych ról pierwszorzędnie.

(Uciekli przed służbą w wojsku polskiem). W ostatnich dniach aresztowała policja nasza trzech Niemców, którzy będąc w wieku popisowym uciekali przez granicę przed służbą wojskową. Ucieczka się nie udała, a pomysłowi Niemcy rozpamiętywują swój „pech" w więzieniu.

—** **CIERPIEC. (Sołtys urzęduje po niemiecku).** Dnia 10 stycznia odbyła się w Cierpicach pod Toruniem licytacja tamtejszego terenu na polowanie. Sołtys tamtejszy p. Kasper przeprowadził licytację w języku niemieckim. Nikt z obecnych reflektantów na polowanie nie zaprotestował przeciwko temu. Pan Kasper, który jest już dwa lata sołtysem, bardzo często używa języka niemieckiego w swem urzędowaniu. Byłoby bardzo wskazanem, żeby miarodajne czynniki zainteresowały się tym panem.

Z całej Polski.

—* **POZNAŃ. (Miasto się rozbudowuje).** W Poznaniu stanąć ma wiele nowych gmachów. Między innemi: akademja i szkoła handlowa przy zbiegu ulicy Bukowskiej i Głogowskiej, dalej gmach dla szkoły Rzemieślniczej, hale targowe na placu Prezydenta Drweskiego, dom dla samotnych, budynek szkolny wraz z mieszkaniami w okolicy zakładów Cegielskiego itd. Oprócz tego Targi Poznańskie na własny koszt budują dwa gmachy.

—* **POZNAŃ. (Kradzież na poczcie).** W głównym urzędzie pocztowym skradziono przed kilku dniami pewnemu inkasentowi 5 000 złotych. Sprawcy pomimo energicznych kroków policji dotąd nie aresztowano.

—* **KOŚCIAN. (Przelot bocianów).** W tych dniach przeleciało nad Kościanem sześć bocianów, które zmierzały już do swoich letnich gniazd.

STEFANJA ADWENTOWSKA.

SYN.

Powieść. (24

Zarzuciła mu nagle ręce wokoło szyi i przygięła do niego całem ciałem.

Czartyński, mimo, że uniesienie Nuny zajęło go, jak płomień suchą strzechę, obejmując ją ramieniem odpowiedział z uśmiechem takim, że gdyby go spostrzegła, niejedna zagadka stałaby się jej się jasną.

— Twój jestem, Nuno! — i nic mię od Ciebie nie zdoła oderwać.

— — — — — — — — — — —

Czartyński był krótko, a przez cały czas znać było na nim rozdrażnienie i zdenerwowanie. Tłumaczył się bólem głowy, istotnie wyglądał mizernie; oczy zmęczone, jak po niespanych nocach. Zresztą był pozornie taki kurtuazyjny, jak zwykle i dystynkcja aż biła od niego.

Zaraz po kolacji prosił o konie, pożegnał się ze wszystkimi pośpiesznie i wyjechał, zostawiając Nunie miljon podejrzeń, niepokojów i trosk.

Wyjechawszy z bramy kazał skręcić ku Warszawie. Mimo, że popędzał ciągle, późno już dojechali do rogatek. Jak huragan minęli wąskie i duszne ulicki przedmieścia i wpadli na pusty o tej porze plac Teatralny; przelecieli Plac Saski i Królewską, a wjechawszy w ulicę Marszałkowską puścili się wyciągniętego kłusa.

Ulica już prawie spała.

Dwa rzędy latarń dawały drżące, jakby ślepe światło. Dal ulicy była mgłą zasnuta aż hen, tam gdzie światła latarń zbiegały się przed kościołem Zbawiciela.

Gdzieniegdzie skulone postacie zapóźnionych przechodniów mąciły ciszę poplątanemi krokami.

Przelecieli Marszałkowską, skręcili w Piękną i tu zatrzymali się przed dużym białym domem, zupełnie ciemnym.

Czartyński oddał lejce forysiowi i skoczył do bramy. Zadzwonił nerwowo kilka razy. Po chwili zaspany stróż w baranim kożuchu otworzył furtkę w bramie i ukłonił się nisko czapką na widok Czartyńskiego.

— A, to jaśnie pan? — zdziwił się uprzejmie. Leon wsunął mu w rękę suty napiwek i odpowiedziawszy jedynie ruchem ręki minął bramę i podwórze i wszedł na ciemne wąskie schody bocznej oficyny. Na drugiem piętrze kilka razy zastukał ostrożnie.

Odpowiedziała mu cisza. Ponowił delikatne pukanie, wtedy odezwał się gdzieś w głębi mieszkania zaspany dziecinny głosik.

— Babciu, ktoś puka!

Na ten głos ktoś na palcach podszedł do drzwi i otworzył. Czartyński znalazł się w małej, mrocznej sionce. Naprzeciwko niego stała niemłoda kobieta. Oczy jej nieokreślonego koloru, zmęczone były bezsennością i otoczone czerwoną obwódką, jak od płaczu.

Przywitała Czartyńskiego w milczeniu, lecz z widocznem zakłopotaniem, patrząc jednak dobrotliwie na niego, kiedy zdejmował palto i kapelusz.

Na jego nieme zapytanie oczyma odpowiedziała półgłosem:

—Helusia usnęła niedawno, proszę, niech pan wejdzie. Romuś doczekać się pana nie może.

Osłaniając dłonią światło naftowej lampki, ruszyła naprzód, a Czartyński stąpał za nią ostrożnie na palcach, jak się czasem wchodzi do pokoju, gdzie dzieci powinny już spać.

Gdy znaleźli się w jadalnym pokoju, oświetlonym wiszącą lampką, Czartyński rozejrzał się wokoło i zwrócił się wprost do koszykowego dziecinnego łóżeczka, które stało przed szafą, jakgdyby tymczasowo wstawione, ukląkł i wtulił się z dzieckiem. Całował małe rączki, patrzał w zaspane oczka i głaskał jasne loki sześcioletniego chłopca. A dziecko radowało się na jego widok jak ptak. Trzepotał wzdętemi rękawami nocnej koszulki, śmiał się i opowiadał naprzemian.

— Wiesz, mamusia uszyła dziś misiowi nowe oko, ale z paciorka, bo tamto gdzieś się zgubiło, miś ma teraz jedno oko niebieskie a drugie zielone, taki śmieszny. Chcesz? Pokażę ci go zaraz.

— Pokaż Romek! — śmiał się Czartyński, patrząc w bladą twarzyczkę.

Chłopiec się zasmucił nagle.

— Ale on leży w sypialnym na tualecie, ja nie mogę wyjść z łóżka, bo już mam nóżki umyte, a babcia jest przecież kobietą, więc nie mogę jej fatygować — i dodał prosząco — chyba sam sobie przyniesiesz, dobrze?

— Oczywiście, babci nie można fatygować — odrzekł Czartyński poważnie — naturalnie, że sam go sobie wezmę.

Wstał od łóżeczka i przechodząc przez pokój odpowiedział półgłosem na niemą prośbę siedzącej przy stole kobiety:

— Niech pani będzie spokojna, nie obudzę jej. Wszedł bezszelestnie do pokoju słabo oświetlonego małą nocną lampką. Z trudnością rozpoznawał w półmroku znane sobie przedmioty. Znalazł wreszcie misia na tualecie i już miał wracać, gdy wzrok jego padł na jasną plamę węgłbi pokoju. Było to duże, biało lakierowane łóżko. Czartyński podszedł cicho, stanął i zastygł. Na łóżku leżała młoda kobieta.

Spała spokojnie, oddychała równo, choć oddech był krótki, i uśmiechała się przez sen.

Jedno cudnie toczone obnażone ramię założyła pod głowę, drugie zwiesiła na kołdrze. Bujne popielate włosy leżały wokół twarzy w nieładzie na poduszce i spadały aż na morelową, jedwabną kołdrę i lakierowany brzeg łóżka.

(Ciąg dalszy nastąpi).

Do naszych prenumeratorów pocztowych!

W myśl rozporządzenia Dyrekcji Poczt i Telegrafów w Bydgoszczy listowi nie są zobowiązani do przedkładania kwitów na miesiąc marzec. Wobec tego prosimy Szanownych Czytelników, którzy mają zamiar prenumerować „GŁOS POMORSKI“ na marzec, ażeby zechcieli jedne z załączonych do dzisiejszego numeru zamówień wypełnić i oddać w urzędzie pocztowym, który należytość za prenumeratę przez listowego ściągnie. Dalsze zamówienia prosimy oddać znajomym, którzy mają zamiar „GŁOS POMORSKI“ na marzec zaprenumerować.

Abonenci zamieszkali w wiejskim okręgu doręczeń, mogą oprócz wyżej podanego sposobu, oddać kwit wypełniony listowemu, obchodzącemu dany okręg doręczeń a kwit potwierdzony przez Urząd Pocztowy zwróci listowy przy następnem doręczeniu. Prócz wymienionych sposobów, zamawiać można „GŁOS POMORSKI“ bezpośrednie przy okienku na poczcie.

Millerand przeciw Poincaremu jako adwokaci.

Niedługo odbędzie się w paryskim sądzie handlowym proces, który wzbudził w całym świecie finansowym i politycznym niebywałe zainteresowanie.

Nie o samą sprawę tu codzi. Sprawa jest dość zwykłą. Chodzi tu o sporną kwestję finansową pomiędzy dwoma bankami.

Punkt sensacyjny stanowi obrona jednej i drugiej strony. Oto jeden bank zastępuje adwokat paryski... Aleksander Millerand a drugą adwokat ... Rajmund Poincare.

Znajdzie się więc przeciw sobie na sali sądowej dwóch byłych prezydentów republiki francuskiej, którzy powrócili znów do swych zawodów, do adwokatury.

Największy bandyta naszych czasów.

Ograbił bank w Nowym Jorku. — W więzieniu zachowywał się tak wzorowo, że ułaskawiono go. — W dalszym ciągu na tej samej drodze. — W chwili gdy chciał zmienić życie policja go ujęła.

W jednym ze stanów Ameryki Północnej schwytano obecnie jednego z najgroźniejszych bandytów. Jest nim 30-letni gentelman, ubierający się i zachowujący pod każdym względem wzorowo.

Zawód bandycki rozpoczął on przed 10 laty, okradając w zuchwały sposób kasę banku w Nowym Jorku.

Ponieważ schwytany i zasądzony zachowywał się w więzieniu wzorowo, przeto ułaskawiono go.

Nie poprawił się jednak, lecz dalej uprawiał swe rzemiosło w roku 1919 wraz z 3 towarzyszami napadł w biały dzień w Nowym Jorku na ambulans pocztowy, wiozący poważną sumę pieniężną i zrabował 1 i pół miljona dolarów. W pięć tygodni potem powtórzył taki sam napad w Niagara Falls i zabrał 700 000 dolarów.

Obrabowawszy jeszcze kilka sklepów jubilerskich, wyjechał do Europy, aby używać życia.

Tam wpadł powtórnie w ręce policji. W więzieniu zaniemógł, odesłano go więc do szpitala. Jakkolwiek miał gorączkę 40 stopniową, to jednak przepiłował kraty; kratę w oknie, spuści się po rynnie i zbiegł z więzienia. Było to w styczniu 1923 r.

Za schwytanie bandyty naznaczono wielką nagrodę, rozpoczęła się więc gorączkowa gonitwa po całym kraju. Zbrodniarz mylił jednak wszelkie pogonie. Wtedy zastrzelił dwóch agentów policyjnych, którzy wpadli na jego trop i mieli go okuć w kajdany.

Ponieważ wyczerpały się jego środki materjalne, więc ograbił znów kilku bog. ludzi. W chwili kiedy usuwał się w cień chcąc pędzić życie spokojnego obywatela dosięgła go ręka sprawiedliwości.

Obecnie toczy się rozprawa, która jest w Ameryce niebywałą sensacją.

—* **ŁÓDŹ. (Każdy co 13 Łodzianin jest „przestępcą“).** Pisma łódzkie donoszą, że w ostatnim kwartale ubiegłego roku ujawniono w Łodzi 9,738 przestępstw, gdy w podobnym czasokresie 1923 r. liczba przestępstw wynosiła 10.947.

Średnia dzienna liczba dokonywanych przestępstw wynosiła w Łodzi w ostatnim kwartale zeszłego roku 196, w ostatnim zaś kwartale 1923 roku — 119. Corocznie w Łodzi dokonywuje się około 40 tysięcy przestępstw. Jest to cyfra bardzo wysoka.

Wziąwszy pod uwagę, że Łódź liczy 520 tysięcy mieszkańców, a więc — przyjdziemy do przekonania, że liczba przestępców odpowiada liczbie przestępstw — każdy trzynasty mieszkaniec Łodzi wchodzi w ciągu roku w kolizję z prawem.

—* **ŁÓDŹ. (Strajk lekarzy trwa w dalszym ciągu).** Strajk lekarzy kasy chorych m. Łodzi, który trwa od poniedziałku i na skutek którego 75 procent ludności m. Łodzi, czyli cała ludność robotnicza pozbawiona jest wszelkiej pomocy lekarskiej, skłonił władze miejscowe do zastanowienia się nad środkami celem zapobieżenia szkodliwym skutkom tego strajku. Aby umożliwić zlikwidowanie zatargu w drodze polubownej p. wojewoda Darowski zaproponował zwołanie komisji której zadaniem byłoby wszechstronne zbadanie stanu faktycznego kas chorych, uposażenia lekarzy, oraz warunków pracy lekarskiej w kasach chorych i któraby na podstawie danych orzekła, czy żądania lekarzy są słuszne, w jakiej mierze mogą być uwzględnione i w jaki sposób bez szkody dla kas chorych realizacja tych żądań mogłaby nastąpić. Orzeczenie komisji byłoby jednak nie obowiązujące, ale ze względu na jej autorytet dałyby gwarancję, że zarząd kasy chorych w miarę możności do niego się zastosuje. Propozycja ta została przez przedstawiciela zarządu kasy chorych na konferencji przyjęta.

—* **PIOTRKÓW. (Żydowski redaktor podrabiał pieniądze).** Sąd w Piotrkowie skazał Hermana Fajwlowicza, redaktora żargonowego dziennika „Częstochower Tagblatt“ na 6 miesięcy więzienia za podrabianie czeskich banknotów. Fabrykę Fajwlowicza odkryła policja Częstochowska jeszcze w roku 1920, ale Fajwlowicz umknął wtedy za granicę. Wrócił niedawno, gdy mu się zdawało, że nad tą historją trawa już porosła. Apelację zasądzonego trybunał warszawski odrzucił.

—* **CHRZANÓW. (Świętokradztwo).** Do kościoła parafjalnego w Stance w powiecie chrzanowskim włamano się przez okno i skradziono z tabernaculum jedną puszkę pozłacaną z komunikantami, które ręka świętokradcy rozsypała przed ołtarzem,, trzy obrusy i trzy flaszeczki z olejami świętemi. Jak się zdaje, złoczyńcy przeszli następnie do zakrystji, gdzie skradli jedną patenę pozłacaną, dwie alby, dwa ręczniki i kilka puryfikatorów. Zbrodniarzy jednak, którzy targnęli się na świętości, zdołała policja wyśledzić i aresztować. Są nimi Paweł Batuszek z Krzeszowic i Grzegorz Malik z Rybnej.

—* **WARSZAWA. (Niezwykły symulant).** W miejscowości Markach pod Warszawą aresztowano 23 letniego Kazimierza Grabowskiego, ponieważ uchylał się od obowiązku służby wojskowej.

Aresztowany posiadał przy sobie wszystkie dokumenty osobiste na nazwisko Kazimiery Grabowskiej. Według zeznań Grabowskiego, dokumenty te posiadał on od urodzenia, a wystawione mu zostały na skutek zeznania rodziców jego, którzy zrazu nie mogli rozpoznać płci noworodka wskutek pewnych nienormalności i dlatego ochrzcili go jako córkę i takie też wyrobili mu dokumenty. Mimo, iż z biegiem lat ta anormalność u Grabowskiego znikła i wyrósł on na zupełnie normalnego i zdrowego młodzieńca, Grabowski bynajmniej nie starał się zmianę swych dokumentów, uważając iż uchodzenie za kobietę jest w. dogodne do ukrywania się przed pełnieniem służby wojskowej. Obecnie, gdy wyszło to na jaw, będzie on musiał odsiedzieć pewien czas w areszcie poczem powędruje wprost do szeregów.

Ze sali sądowej

Przez II Izbę Karną Sądu Okręgowego w Grudziądzu zasądzeni zostali w dniu 17 lutego 1925 r.:

Stanisław Wesołowski robotnik z Grudziądza na 1 miesiąc więzienia, ponieważ wspólnie z Antoniną Laskowską nabył 22 pary zelówek, które pochodziły z kradzieży: kara ta została warunkowo odroczona.

Maksymiljan Gołębiewski z Grudziądza, na 1 miesiąc więzienia i 1 tydzień aresztu, ponieważ w kwietniu 1924 r. powiedział „Polskę wnet djabli wezmą, długo trwać nie będzie“ oraz inne jeszcze słowa; następnie wystosował list do Sądu w Grudziądzu, w którem prosił o umorzenie jego sprawy i użył słów: „proszę więc moją prośbę uwzględnić, bo będę zmuszony, całe sądownictwo polskie zlekceważyć.“

Teofila Babińska z Grudziądza na 75 złotych grzywny lub za każde 5 złotych 1 dzień więzienia. Babińska w maju 1924 r. powiedziała, że policji trzeba tylko gorzały dać, to ona jest dobra, a jak im się nie da, to wtenczas jest niedobrze.

Jan Karasiński ze Świecia wieś, robotnik na 8 miesięcy więzienia, Franciszek Kowitz obecnie w 4 p. lotniczym 6 esk. na 6 miesięcy więzienia, Franciszek Leski robotnik ze Świecia wieś na 3 miesiące więzienia, Stanisław Lauterbach i Bronisław Tolsdorf małoletni z Świecia wieś na naganę; współoskarżony Bronisław Kajdrowski rolnik z Świecia wieś uwolniony. Karasiński i Kowitz zabrali w lipcu 1922 r. za pomocą włamania na szkodę Gustawa Giesego z Świecia wieś oraz w czerwcu 1923 r. wraz z Leskim około 5 ctr. pszenicy i 3 ctr. rypsu, Karasiński i Kowitz około 5 ctr. jęczmienia, Karasiński i Leski w marcu 1923 r. około 10 ctr. kartofli, Leski, Lauterbach i Tolsdorf w roku 1923 jedną skórę bydlęcą. Kajdrowski by oskarżony o to, że miał skradzione ziemniaki nabyć.

Rzeczy ciekawe.

— **Gazeta wydawana przez warjatów.** Szpital warjatów w Leicesterze, przyjmujący tylko kobiety wydaje gazetę, która od artykułu wstępnego aż do drobnych notatek pisana jest wyłącznie przez chore umysłowo. Tak samo ekspedycja i druk pisma spoczywa w rękach tych niecodziennych pracownic.

Jeden z lekarzy tego zakładu psychjatrycznego wygłosił świeżo w Londynie referat o tym eksperymencie oraz zgromadzonym powagom naukowym przedstawił kilka egzemplarzy pisma. Zaznaczył również, że pismo to wydawane jest bez żadnej kantroli i cenzury.

Treść pisma zawiera artykuły naukowe, powieści, drobne feljetony, obszernie traktowany jest dział utworów poetyckich. Utwory te świadczą o głębokim odczuciu, większem niejednokrotnie — jak zapewniają pisma angielskie — aniżeli się to spotyka w nowoczesnej angielskiej liryce.

Badania angielskiego lekarza przyczyniły się bezwarunkowo do posunięcia naprzód kwestji oddawna interesującej ludzkość — a obracającej się dookoła zagadnienia powstawania wizyj poetyckich.

Sprawy społeczno-gospodarcze

— **TOW. PRZYJACIÓŁ KASZUBÓW ZOSTAŁO POŁĄCZONE ZE ZWIĄZKIEM KRESÓW ZACHODNICH.** Informują nas, że Związek Obrony Kresów Zachodnich połączył się z Towarzystwem Przyjaciół Kaszubów. W dniu 16 bm odbyło się wspólne zebranie, na którem wybrano nowy zarząd.

— **FAŁSZOWANIE ASYGNAT SKARBOWYCH BĘDĄ UDAREMNIONE PRZEZ NOWE PRZEPISY WYPEŁNIANIA TYCHŻE.** Dowiadujemy się, że Min. Skarbu poleciło wszystkim urzędom państwowym, aby przy wydawaniu asygnat zlecających wypłatę sum pieniężnych kasom skarbowym zakreślano starannie puste miejsce pozostające na asygnatach po wpisaniu kwoty. **Zarządzenie to wywołane zostało ujawnieniem wypadków fałszowania asygnat przez dopisywanie w pustych miejscach sum dodatkowych.**

— **REFORMA BANKÓW W POLSCE W OŚWIETLENIU PRASY AMERYKAŃSKIEJ.** Dzisiejszy „Financial News“ zamieszcza obszerny artykuł pod tytułem: „Reforma banków w Polsce“, w którym podaje szczegóły nowej ustawy o organizacji banków w Polsce.

— **O WYWÓZ SIEWNEGO OWSA.** Przed niedawnym czasem czytaliśmy rozporządzenie rządowe o pozwoleniu na wywóz zagranicę siewnego ziarna jęczmienia i owsa, zakwalifikowanych przez odpowiednie instytucje rolnicze. Z drugiej strony otrzymaliśmy informacje od rolników z b. Kongresówki, że w roku bieżącym bardzo dużo zebranego w roku ub. owsa źle kiełkuje przy próbnych siewach. Procent kiełkowania czasami się zniża do 30 proc. normalnej wartości owsa zdatnego do siewu.

Podobno to samo zaobserwowano również w Niemczech, gdzie już ma miejsce przy sprzedaży odpowiednia specyfikacja owsa zdatnego lub niezdatnego do siewu.

Jeżeli u nas w Polsce okaże się, że ilości owsa niezdatnego do siewu są znaczniejsze, to, naszem zdaniem, owsy zakwalifikowane do siewu powinny być zachowane przedewszystkiem dla kraju.

Na zasadzie badań, przeprowadzonych w Niemczech, podobno owsy w roku ub. ulegały jakiejś nowej chorobie, która osłabiła w ziarnie siłę kiełkowania.

Grabarz tuczący zwłokami ludzkiemi świnie.

Otwierał trumny małych dzieci, a ciała ich dawał świniom na pożarcie.

Paryski „Le journal“ donosi z Essen, że aresztowano tam grabarza, który bezcześcił groby nieboszczyków.

Sprawa ta przedstawia się następująco:

Odkrycie nastąpiło przypadkowo. Oto pewna pani odwiedziła grób swej wnuczki nazajutrz po pogrzebie. Znajdując się przy grobie zauważyła, że dzieci grabarza bawią się lalką bardzo podobną do tej, którą owa dama włożyła swej wnuczce do trumny. Przywołała dzieci grabarza i stwierdziła, że była to istotnie ta sama lalka.

Skarga została oczywiście wniesiona i celem stwierdzenia winy grób otwarto. Okazało się, że trumna była pusta. Zaaresztowano wówczas grabarza, który się przyznał, że już w dniach pogrzebów miał zwyczaj otwierać groby dziecięce i zwłoki dzieci dawać swym świniom na pożarcie.

Śledztwo prowadzone jest w dalszym ciągu, albowiem istnieje przypuszczenie wykrycia jeszcze ohydniejszych szczegółów.

— ZJAZD KUPIECTWA W PELPLINIE. Drugi z kolei Zjazd Okręgowy w Pelplinie, który się odbył w niedzielę dnia 15 bm zgromadził licznych członków Towarzystw Kupieckich z Gniewu, Kościerzyny, Nowego, Pelplina, Skórcza, Tczewa i Zblewa. Ponadto w Zjeździe uczestniczyli przedstawiciele prasy z Pelplina i Tczewa i kapitan marynarki polskiej p. Sprung.

Zjazd otwarty został przez prezesa Towarzystwa Kupców Samodzielnych p. T. Pruszaka. Obradom przewodniczył p. Maciejewski z Tczewa. Obszerny referat o obecnym położeniu gospodarczem wygłosił p. poseł L. Krzywiński w którym wskazał, że o szerokich kredytach dla kupiectwa niema obecnie mowy. Zwróci on uwagę na to, że nasze społeczeństwo nie popiera należycie naszego przemysłu. Inżynier R. Mierzyński w swoim referacie wskazał na konieczność poparcia usilowań Towarzystwa Budowy dróg i budowli wodnych w Polsce celem ich uprzemysłowienia i wykorzystania, udawadniając, że handel, rolnictwo, przemysł i finanse Polski są ściśle uzależnione od tanich środków przewozowych, jakimi są drogi wodne. Kierownik związku p. dr. Rzepecki omówił wzajemny stosunek Towarzystw do Centrali.

Nad referatami wywiązała się dyskusja, w której zabierali głos pp. Szopiński, red. Formański, red. Chmielewski, Kurowski, Mikołajczyk, Łukowicz, Ida, Czarnecki i Srużyński.

W dyskusji omawiano szeroko sprawę koncesji spirytusowych i monopolowych, stosunku hurtowników i detalistów, sprawę wspólnych zakupów dla bławatników, organizacji dla dłużników i składu wolno-cłowego w Tczewie, udziału kupiectwa w Sejmikach ltd.

W rezolucjach przyjętych jednogłośnie wezwano Zarząd Związku do opracowania projektu zorganizowania pośrednictwa Związku pomiędzy wierzycielami a członkami w wypadkach trudności płatniczej, apel do rządu, by zaprzestał w naszej dzielnicy forytowania spółdzielni towarowych w zakresie podatkowym i kredytowym ze szkodą dla tutejszego kupiectwa, a natomiast popierał je w dzielnicach nie mających w dostatecznej ilości polskiego stanu kupieckiego. Zjazd wezwał Zarząd, by w najkrótszym czasie zorganizował w poszczególnych Towarzystwach sąd polubowny dla rozstrzygania sporów w handlu wynikających i zaapelował do społeczeństwa, by nie domagało się od kupiectwa sprowadzenia towarów zagranicznych ze szkodą dla zbytu produktów przemysłu krajowego.

Życzenia dla Zjazdu nadesłali: Prezes Związku Tow. Kupieckich p. Marchlewski pp. starostowie z Gniewu i Tczewa i p. red. Knast z Poznania.

Ponadto uchwalono poprzeć cele „Towarzystwa Drogi Wodne“ w Polsce i na wniosek p. posła L. Krzywińskiego wyrażono hołd organizatorom Tow. Floty Handlowej i życzenia powodzenia ich poczynaniom.

Handel bydłem.

W dniu 16 bm. odbyła się konferencja w ministerjum przemysłu i handlu w sprawie handlu bydłem. W konferencji uczestniczyli prócz p. ministra Janickiego i wiceministra Raczyńskiego, przedstawciele organizacyj rolniczych oraz szereg wyższych urzędników ministerjum.

Po obszernej i ożywionej dyskusji ustalono szereg wytycznych, dotyczących stosunku rządu do kwestji handlu bydłem. Uznano za wskazane:

1. udzielenie kredytów organizacjom handlowo - rolniczym.
2. zniesienie ograniczeń w obrocie wewnętrznym i zagranicznym inwentarzem żywym i artykułami hodowlanemi,
3. poczynienie ułatwień w zakresie taryf kolejowych i organizacji transportu,
4. ulg celnych,
5. wydanie przepisów o wywozie kwalifikowanym.

Opracowanie szczegółowych wytycznych przekazano komisji, złożonej z przedstawicieli min. rolnictwa i organizacyj rolniczych. Jako ośrodek akcji polepszenia stosunków w dziedzinie handlu bydłem postanowiono traktować Syndykat hodowlany.

Giełda pieniężna.

Warszawa dnia 19 lutego 1925.

Dolary Stanów Zjedn.	5,17 zł
Fjoreny holenderskie	208,15 „
Franki belgijskie	26,37 „
Franki francuskie	27,08 „
Franki szwajcarskie	99,60 „
Funty angielskie	24,66 „
Korony austryjackie	7,29 „
Korony czeskie	15,38 „
Liry włoskie	21,21 „
Korony norwejskie	„
Korony duńskie	„
Korony szwedzkie	„

DRUKARNIA POMORSKA T. A. W GRUDZIĄDZU
Redaktor odpowiedzialny: Józef Kisielewski.

Zamówienie.

Niniejszem zamawiam wychodzący w Grudziądzu 6 razy w tygodniu „Głos Pomorski“ na marzec 1925 r. za 2.13 zł wraz z opłatami pocztowemi. „Głos“ odbierać będę z poczty — proszę dostarczyć pod poniższym adresem:

Imię i nazwisko ______

Miejscowość: ______ ulica i nr.: ______

Kwit pocztowy

Zł ______

tytułem przedpłaty na „Głos Pomorski“ za marzec 1925 r. odebrałem, co niniejszem potwierdzam.

______, dnia ______ 1925.

podpis: ______

Zamówienie

Niniejszem zamawiam wychodzący w Grudziądzu 6 razy w tygodniu „Głos Pomorski“ na marzec 1925 r. za 2,13 zł. wraz z opłatami pocztowemi. „Głos“ odbierać będę z poczty — proszę dostarczyć pod poniższym adresem:

Imię i nazwisko: ______

Miejscowość: ______ ulica i nr. ______

Kwit pocztowy.

Zł. ______

tytułem przedpłaty na „Głos Pomorski“ za marzec 1925 r. odebrałem co niniejszem potwierdzam.

______, dnia ______ 1925.

podpis: ______

Zamówienie.

Niniejszem zamawiam wychodzący w Grudziądzu 6 razy w tygodniu „Głos Pomorski“ na MARZEC 1925 r. za 2,13 zł wraz z opłatami pocztowemi. „Głos“ odbierać będę z poczty — proszę dostarczyć pod poniższym adresem:

Imię i nazwisko: ______

Miejscowość: ______ ulica i nr.: ______

Kwit pocztowy

Zł ______

tytułem przedpłaty na „Głos Pomorski“ za marzec 1925 r. odebrałem, co niniejszem potwierdzam.

______, dnia ______ 1925.

podpis: ______

Zamówienie.

Niniejszem zamawiam wychodzący w Grudziądzu 6 razy w tygodniu „Głos Pomorski“ na MARZEC 1925 r. za 2,18 zł wraz z opłatami pocztowemi. „Głos“ odbierać będę z poczty — proszę dostarczyć pod poniższym adresem:

Imię i nazwisko ______

Miejscowość: ______ ulica i nr.: ______

Kwit pocztowy.

Zł. ______

tytułem przedpłaty na „Głos Pomorski“ za marzec 1925 r. odebrałem, co niniejszem potwierdzam.

______, dnia ______ 1925.

odpis: ______

Projekt rządowy reformy rolnej

wniesiony do Sejmu dnia 15 lutego 1925 r.

OBSZARY PRZEZNACZONE NA PARCELACJĘ.

Art. I.

W artykule 1 ustawy z dnia 15 lipca 1920 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. Ust. R. P. Nr. 70 poz. 462) wyrazy: „Głównego Urzędu Ziemskiego" zastępuje się przez wyrazy: „Ministra reform rolnych". W tymże artykule ustęp drugi, poczynając od słów: „Nadto Główny Urząd Ziemski" skreśla się, natomiast dodaje się nowy ustęp w brzmieniu następującem:

„Nadto minister reform rolnych może na tenże cel przeprowadzić przymusowy wykup:

1) majątków .(nieruchomości) . ziemskich, których właściciele, ich spadkodawcy lub darodawcy nabyli te majątki pod wyjątkowemi warunkami i zastrzeżeniami b. władz zaborczych, a zwłaszcza z zachowaniem postanowień ustawy rosyjskiej z dn. 1 marca 1864 r. i ukazu z dn. 3 kwietnia 1864 r. o t. zw. majątkach „ulgowych", t. zw. „Instrukcji" z dn. 23 grudnia 1865 r. i ukazów z dn. 23. I. i 31 grudnia 1865 r. o przymusowej sprzedaży majątków przez osoby zesłane w drodze administracyjnej za udział w powstaniu 1863 roku, przepis powyższy nie dotyczy tych majątków, do których miały zastosowanie wymienione wyżej ros. ustawy i ukazy z 1864 r. i 1865 r., a których właściciele posiadają na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej nie więcej niż 45 ha ziemi;

2) jednostek gospodarczych parcelowanych lub dzielonych bez ustawowo wymaganych zezwoleń lub niezgodnie z ich treścią.

Obszary wymienione w pp. 1) i 2) mogą ulec przymusowemu wykupowi na rzecz skarbu państwa, nie wyłączając lasów, wód, urządzeń gospodarczych i budynków.

Art. II.

W tejże ustawie o wykonaniu reformy rolnej skreśla się art. art. 2 i 3 natomiast wpisuje się nowe artykuły 2, 3, 4, 5 i 6 o brzmieniu następującem:

„Art. 2. Niezależnie od gruntów, wskazanych w art. 1 na przebudowę ustroju rolnego przeznacza się i w tym celu poddaje się obowiązkowi parcelacyjnemu z zachowaniem, postanowień art. art. 3, 4, i 5 grunty z majątków (nieruchomości) ziemskich, stanowiących własność prywatną, nie wyłączając majątków związanych z ograniczeniami własności, stale do nich przywiązanemi (ordynacje, substytucje powiernicze itp.), a to bez względu na postanowienia ustawowe, statutowe lub umowne, ograniczające prawo rozporządzenia danym majątkiem.

Art. 3. Prócz przewidzianych w art. art. 4 i 5 wyłączeń na rzecz właściciela, obowiązkowi parcelacyjnemu nie podlegają:

1) obszary leśne, nadające się do samodzielnego gospodarowania o powierzchni niemniejszej jak 50 ha, a na obszarze województw: wołyńskiego, poleskiego, nowogrodzkiego: okręgu administracyjnego wileńskiego oraz powiatów: grodzieńskiego, wołkowyskiego, bielskiego, białostockiego i sokólskiego województwa białostockiego nie mniejszej jak 100 ha. Obszary leśne, przekraczające normy powyższe mogą podlegać obowiązkowi parcelacyjnemu, o ile minister rolnictwa i dóbr państwowych wyrazi zgodę na zamianę ich na użytki rolne. Dotyczyć to będzie w pierwszym rzędzie nie zalesionych obszarów poleśnych, nadających się do użytkowania rolnego;

2) następujące obszary wód:

a) spuszczalne stawy rybne, o ile łączna powierzchnia lustra wody w tych stawach wynosi nie mniej niż 3 ha.

b) inne obszary wód o ile lustro normalnego poziomu wody danego obszaru wynosi nie mniej niż 20 ha.

Obszary leśne i wodne, nieodpowiadające powyższym warunkom, nie będą podlegały obowiązkowi parcelacyjnemu tylko w wypadku, gdy właściciel, przygotowując plan wyłączenia (w myśl art. 15), wody te i lasy, jako przynależne gospodarczo do swego wyłączenia rolniczego wykaże.

Po potrąceniu z ogólnego obszaru posiadłości ziemskiej danego właściciela wyżej wyszczególnionych, nie podlegających obowiązkowi parcelacyjnemu lasów i wód oraz pozostawionego właścicielowi wyłączenia rolniczego (art. art. 4 i 5) — pozostały obszar stanowi w sensie niniejszej ustawy nadwyżkę, podlegającą obowiązkowi parcelacyjnemu.

Grunty położone w granicach administracyjnych miast (dla miasta Wilna przyjmującego granice z 1909 r.) nie podlegają działaniu ustawy niniejszej.

Grunty, położone w sferze interesów mieszkaniowych miast i osad przemysłowo-fabrycznych, a to, co do miasta stoł. Warszawy grunty położone w odległości nie mniej niż 15 klm., co do miasta Krakowa, Lwowa, Łodzi, Poznania i Wilna — nie mniej niż 10 km., w prostej powietrznej linji od centrum miasta, co do innych zaś miast i osad w miarę potrzeby wedle określenia ministra reform rolnych, mogą być przejęte na własność państwa w porozumieniu z ministrem robót publicznych na tworzenie kolonji dla robotników, rzemieślników, urzędników itp. i w tym wypadku będą przekazane ministrowi robót publicznych do dyspozycji w myśl postanowień ustawy o rozbudowie.

Art. 4. Przewidzianemu w art. 2 obowiązkowi parcelacyjnemu podlegają:

a) nadwyżki ponad 60 ha gruntów, przeznaczonych na przebudowę ustroju rolnego w rozumieniu art. 3 w majątkach, położonych w okręgach przemysłowych i podmiejskich, które oznaczy rozporządzenie rady ministrów na wniosek ministra reform rolnych.

b) nadwyżki ponad 180 ha. wspomnianych w p. a) gruntów w majątkach, położonych na pozostałym obszarze państwa.

Do gruntów wyżej wspomnianych nie wlicza się i zabudowań oraz obszarów leśnych i wód wymienionych w art. 3.

Właściciel majątków ziemskich ma prawo na mocy tego artykułu zatrzymać z ogółu posiadanych na obszarze państwa majątków łącznie tylko obszar wskazany w p. a lub b tego artykułu w jednej lub kilku jednostkach gospodarczych z tem, że jeden ha ziemi w okręgach przemysłowych i podmiejskich (p. a) przyjmuje się za równoważny trzem ha ziemi na pozostałych obszarach państwa.

Rodzina podzielona co do praw majątkowych prawnie i fizycznie po dniu 14 września 1919 r. bez ustawowo wymaganych zezwoleń właściwych urzędów ziemskich lub niezgodnie z ich treścią — uważana ma być za jednostkę; ta sama zasada stosuje się do współwłasności kilku osób, nie należących do rodziny, a to bez względu na podziały i przewłaszczenia dokonane w międzyczasie. Nie dotyczy to jednak wypadków, gdy chodzi o działy spadkowe, spowodowane wypadkiem śmierci, zaszłym przed dniem 1 stycznia 1919 r. Zamiast powołanego wyżej terminu 14 września 1919 r. dla województw nowogrodzkiego, poleskiego i wołyńskiego oraz powiatów grodzińskiego, białostockiego i wołkowyskiego w województwie białostockiem w granicach, jakie posiadały te województwa i powiaty w maju 1921 r., ustala się termin 6 kwietnia 1921 r., a dla nieobjętych powyższem wyliczeniem obszarów okręgu administracyjnego wileńskiego termin 25 lutego 1924 r.

Art. 5. Niezależnie od obszaru przewidzian. w p. a lub b art. 4 nie podlegają obowiązkowi parcelacyjnemu obszary, niezbędne przy uwzględnieniu miejscowych stosunków agrarnych dla utrzymania na odpowiedniej wysokości kultury rolnej i meljoracji rolnej w gospodarstwach poświęconych wytwórczości nasiennej lub budowlanej w gospodarstwach o wyróżniającej się w danej okolicy intensywności produkcji oraz w gospodarstwach, stanowiących typ wysoce uprzemysłowiony.

O istnieniu warunków, uzasadniających zwolnienie od obowiązku parcelacyjnego na zasadzie powyższego postanowienia decyduje według swobodnego uznania minister reform rolnych w porozumieniu z ministrem rolnictwa i dóbr państwowych, a w braku porozumienia rada ministrów na wniosek ministra reform rolnych lub ministra rolnictwa i D. P

Decyzje w tej mierze ministra reform rolnych względnie rady ministrów są ostateczne; podania właścicieli o zastosowanie do ich majątków postanowień niniejszego artykułu mogą być przez ministra reform rolnych załatwiane odmownie bez podawania powodu jednak w porozumieniu z ministrem rolnictwa i dóbr państwowych.

Zwolnienia te mogą być udzielane na określony czas lub pod określonemi warunkami. Uzyskane zwolnienie nie może być cofnięte o ile warunkom, od których uzależniono zwolnienie, właściciel czyni zadość.

Rada ministrów na wiosek ministra reform rolnych, zgłoszony w porozumieniu z ministrem rolnictwa i dóbr państwowych może ustalić warunki gospodarcze i społeczne, od których spełnienia może być uzależnione zastosowanie niniejszego artykułu do poszczególnych majątków ziemskich.

Ogólny obszar wyłączeń od obowiązku parcelacyjnego dokonanych na mocy tego artykułu nie może stanowić łącznie więcej niż 600 000 ha na całym obszarze mocy obowiązującej niniejszej ustawy.

Wykazy majątków ziemskich i ich części, zwolnionych od obowiązku parcelacyjnego na mocy tego artykułu, winny być ogłaszane w gazecie rządowej.

Wszelkie późniejsze zmiany i uzupełnienia tych wykazów ogłaszane będą w miarę potrzeby. Wyciągi wykazu oraz jego zmian dotyczące poszczególnych województw będą niezwłocznie po ogłoszeniu w gazecie rządowej przedrukowane w odnośnych urzędowych gazetach wojewódzkich.

Art. 6. Ministrowi reform rolnych przysługuje prawo na cele przebudowy ustroju rolnego, nabywać na rzecz skarbu państwa w drodze kupna majątki ziemskie lub ich części, dobrowolnie zgłoszone przez właścicieli, wykonywać prawo pierwokupu lub odkupu w granicach obowiązujących w tej mierze ustaw oraz przyjmować darowizny i zapisy testamentowe w imieniu skarbu państwa.

Przy sprzedaży nieruchomości ziemskich w drodze publicznego przetargu odnośny sąd winien równocześnie z zawiadomieniem właściciela o wdrożeniu postępowania i o wyznaczeniu terminu przetargu zawiadomić właściwy terytorjalny okręgowy urząd ziemski oraz państwowy bank rolny. Urzędowi temu i państwowemu bankowi rolnemu przysługuje prawo wzięcia udziału w przetargu bez obowiązku składania przepisanego wadjum.

Art. III.

Art. 4 ustawy o wykonaniu reformy rolnej z dnia 15 lipca 1920 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 70 poz. 462) otrzymuje nazwę „art. 7". W ustępie pierwszym tego artykułu wyrazy „przekazywane głównemu urzędowi ziemskiemu na parcelację i osadnictwo" zastępuje się przez: „przekazywane ministrowi reform rolnych na cele wskazane w art. 1 w granicach wniosków corocznych ministra reform rolnych". W tymże artykule po wyrazach: „po wyłączeniu" dodaje się wyraz: „obszarów", natomiast ostatni wyraz tego ustępu: „objektów" oraz ustępy drugi i trzeci tego artykułu — skreśla się. Artykuł ten uzupełnia się przez dodanie nowego ustępu w następującej treści:

„Przekazywane ministrowi reform rolnych majątki państwowe winny być na żądanie tego ministra uprzednio zwolnione od wszelkich obciążeń, stojących na przeszkodzie ich natychmiastowemu rozparcelowaniu".

Art. IV.

Art. art. 5—32 włącznie ustawy z dn. 15 lipca 1920 roku o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. Nr. 70, poz. 462) skreśla się, natomiast wprowadza się nowe artykuły od 8 do 80 o brzmieniu następującem:

PLAN AKCJI PARCELACYJNEJ.

Art. 8.

Corocznie, aż do całkowitego wyczerpania zapasu ziemi ,tworzonego wmyśl rozdziału I niniejszej ustawy, rozparcelowuje się nie mniej niż 200 000 ha ziemi.

Art. 9.

Przy obliczaniu obszaru gruntów rozparcelowanych w wykonaniu obowiązku parcelacyjnego uwzględnione będą tylko te grunty, na których zakwalifikowani nabywcy weszli w posiadanie działek na podstawie zatwierdzonego we właściwym trybie planu parcelacyjnego, zawarli akty kupna sprzedaży i otrzymali tytuły własności.

W tych wypadkach, gdy przeszkody do uregulowania tytułu własności nie wynikły z winy właściciela sprzedane obszary będą narazie uważane za rozparcelowane w rozumieniu niniejszego artykułu, a zastosowanie skutków prawnych, przewidzianych w art. 51, odracza się na jeden rok w stosunku do wszystkich terminów zakończenia parcelacji, ustalonych na mocy niniejszej ustawy.

Art. 10.

W pierwszych dniach stycznia każdego roku, nie później jednak jak 10-tego miesiąca rada ministrów na wniosek ministra reform rolnych ustali plan kolonizacyjny na dany rok kalendarzowy. Plan ten wskaże, jaka ilość hektarów ziemi w ramach rocznego kontyngentą musi ulec w tym roku parcelacji w poszczególnych okręgach ziemskich, ewentualnie w poszczególnych powiatach, gminach grupach gmin lub powiatów. Plan ten należy ogłosić najpóźniej 31 stycznia danego roku w Dzieniku Ustaw, zaś wyciągi z planu ogłosić w najbliższych numerach wojewódzkich.

Art. 11

Plan kolonizacyjny winien być wykonany do dnia 1 listopada tego roku, dla którego został ogłoszony.

Na poczet wykonania planu kolonizacyjnego mogą być również zaliczone w poszczególnych latach obszary z majątków nabytych przez ministra reform rolnych na mocy ustępu pierwszego art. 6 lub przez państwowy bank rolny.

Grunty rozparcelowane w danym roku ponad ilość hektarów, określoną w planie kolonizacyjnym mogą być przez ministra reform rolnych zaliczone na poczet wykonania planu kolonizacyjnego w jednym z lat następnych.

Art. 12.

Minister reform rolnych może według swobodnego uznania w związku z postępowaniem scaleniowem nałożyć obowiązek rozparcelowania pomiędzy niepełnorolnych uczestników scalenia obszarów, potrzebnych dla uzupełnienia gospodarstw karłowatych do łącznej wysokości 6 ha gruntów ornych III klasy lub odpowiedniej ilości innych użytków rolnych dla każdego gospodarstwa przy zachowaniu postanowień art. 3 i 4 i ewentualnie dokonanych wyłączeń na mocy art. 5. Obowiązek ten może być wykonany przez sprzedaż odpowiednich obszarów państwowemu bankowi rolnemu.

Obszary rozparcelowane lub sprzedane państwowemu bankowi rolnemu stosownie do niejszego artykułu, zaliczone będą w poczet wykonania planu kolonizacyjnego.

Termin, w ciągu którego powyższe grunty winny być rozparcelowane dobrowolnie lub sprzedane państwowemu bankowi rolnemu ustali przy nałożeniu obowiązku rozparcelowania w każdym poszczególnym wypadku w związku z przebiegiem postępowania scaleniowego minister reform rolnych. Termin ten nie może być krótszy od 1 miesiąca.

WYKUP PRZYMUSOWY.

Art. 13.

O ile w dniu 1 listopada tego roku dla którego ustalono plan kolonizacyjny okaże się, że nie został on wykonany po myśli art. 11 dla poszczególnych okręgów, powiatów, gmin oraz grup gmin lub powiatów, rada ministrów na wniosek ministra reform rolnych ustali zarządzeniem w ramach planu kolonizacyjnego według swobodnego uznania, z uwzględnieniem jednak postanowień art. 4 i obszarów, wyłączonych w myśl art. 5 wykaz imienny tych majątków lub ich części (ze wskazaniem bądź granic tych części, bądź ich obszaru), które poddaje przymusowemu wykupowi. W wykazie tym winny być umieszczone obszary zgłoszone do parcelacji prywatnej na poczet planu kolonizacyjnego w rozumieniu art. 10, których parcelacji nie zakończono w rozumieniu art. 9 w terminie wyznaczonym w tymże artykule, o ile wnioski w tym kierunku złożone będą ministrowi reform rolnych przez właścicieli przed dniem 1 listopada tego roku, dla którego plan kolonizacyjny ustalono.

Na podstawie tego wykazu urzędy ziemskie złożą wnioski do władz hipotecznych o wpisanie do właściwych ksiąg hipotecznych nieruchomości objętych wykazem ostrzeżenia (adnotacje) o przymusowym wykupie.

Ostrzeżenie to ma ten skutek, że późniejsze zmiany stanu prawnego pozostają bez wpływu na dalsze postępowanie w myśl niniejszej ustawy. Wykaz powyższy będzie ogłoszony w gazecie rządowej najpóźniej do dnia 3 stycznia następnego roku.

Szczegółowe przepisy w tym względzie wyda minister sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem reform rolnych.

Art. 14.

O ile w dniu 1 sierpnia roku, w którym ogłoszono wykaz imienny, okaże się, że majątków ziemskich lub ich części, wyszczególnionych w imiennym wykazie nierozparcelowano w drodze dobrowolnej, nadzorowanej przez państwo parcelacji, lub nie sprzedano państwowemu bankowi rolnemu, okręgowe urzędy ziemskie, o ile wykaz tego nie zawiera, ustalą, jaki obszar tych majątków lub ich części podlega przymusowemu wykupowi oraz przedłożą okręgowym komisjom ziemskim wnioski o wysokości wynagrodzenia za ich przymusowy wykup i zarządzą objęcie ich w posiadanie.

Wyjątkowo i w każdym poszczególnym wypadku oddzielnie przewidziany prekluzyjny termin 31 lipca dla zmian stanu prawnego w drodze dobrowolnej parcelacji lub sprzedaży państwowemu bankowi rolnemu tych majątków lub ich części, które obejmuje wykaz imienny, okręgowe urzędy ziemskie przesuną do dn. 1 grudnia tegoż roku, jeżeli właściciel przedłoży urzędowi zatwierdzoną listę nabywców i zawarte z nimi umowy przyrzeczenia sprzedaży, gwarantujące, że odnośne obszary będą w tym roku uprawione i obsiane.

Art. 15.

Właściciel majątku, podlegającego obowiązkowi parcelacyjnemu (art. 2) ma prawo ustalić według swego wyboru obszar, który na wypadek poddania jego majątku przymusowemu wykupowi zamierza on wyłączyć na mocy art. 4 oraz ewentualnie uzyskanego na mocy art. 5 dodatkowego wyłączenia, składając urzędom ziemskim odpowiedni wniosek. Wniosek taki winien zawierać deklarację właściciela o jego stanie posiadania majątków ziemskich na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej i nie może być odrzucony, jeżeli odpowiada warunkom, przewidzianym w niniejszym artykule.

Na żądanie urzędów ziemskich właściciel obowiązany jest złożyć wymieniony w ustępie pierwszym wniosek i deklarację temu urzędowi, który żądanie postawił w ciągu dwóch miesięcy od daty doręczenia żądania w trybie przewidzianym w art. 19 ustawy z dn. 11 sierpnia 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 90 poz. 706).

Urzędy ziemskie obowiązane są w ciągu dwóch tygodni od daty złożenia wniosku wraz z deklaracją zakomunikować właścicielowi swój sprzeciw ze ścisłem wskazaniem zmian, warunkujących zgodę urzędu, jeżeli wniosek wprowadza szachownicę lub uniemożliwia swobodny dostęp do innych gruntów danego majątku

W ciągu czterech miesięcy od dnia bezskutecznego upływu powyższego terminu lub też od ostatecznego orzeczenia w tej sprawie, właściciel obowiązany jest przedłożyć właściwemu powiatowemu urzędowi ziemskiemu plan przeprowadzonego na koszt właściciela przez geometrę przysięgłego wydzielenia pozostawionego obszaru.

Niezastosowanie się do powyższych postanowień ma ten skutek, iż wydzielenie pozostawionego w myśl art. 4 ewentualne również art. 5 obszaru przeprowadzą urzędy ziemskie, według własnego uznania.

Art. 16.

Po bezskutecznym upływie terminów przewidzianych w art. 14 okręgowy urząd ziemski z zachowaniem postanowień art. 15 przystąpi do ustalenia, który obszar w ramach wykazów imiennych ogłoszony w myśl art. 13 podlega przymusowemu wykupowi, o ile obszar ten nie był określony w wykazie imiennym.

Art. 17.

Po wykonaniu przewidzianej w art. 16 czynności, a w wypadku, gdy wykaz imenny zawiera już dokładne wskazanie granic obszaru, podlegającego przymusowemu wykupowi, po upływie terminów, przewidzianych w art. 14 okręgowy urząd ziemski, po złożeniu okręgowej komisji ziemskiej wniosku co do wysokości wynagrodzenia za przymusowe wykupione obszary oraz wypłaceniu 75 proc. szacunku trybem określonym art. art. 70. 71 — obejmuje je w posiadanie i postawi stosowne wnioski celem przepisania tytułu własności w księgach hipotecznych (gruntowych) art. 24.

Art. 18.

Dotychczasowemu właścicielowi, względnie posiadaczowi (dzierżawcy), użytkownikowi itp. przymusowo wykupywanych obszarów pozostawi się możność przeprowadzenia zbiorów, przyczem organom ministra reform rolnych przysługiwać będzie prawo do przeprowadzania na gruncie wszelkich prac, związanych z wykonanem planu parcelacyjnego, osobom zaś wskazanym przez te organy, — prawo przystąpienia do robót polowych w miarę sprzętu plonu.

Ministrowi reform rolnych przysługuje prawo zakupienia zasiewów i zapasów w drodze dobrowolnej umowy.

Art. 19.

O ile obowiązek parcelacyjny oznaczony w art. 12 nie zostanie we właściwym terminie wykonany w drodze sprzedaży odpowiedniej ilości gruntów a uzupełnienie gospodarstw do norm w tymże art. wskazanych: uczestnikom scalenia — względnie państwowemu bankowi rolnemu to okręgowy urząd ziemski orzeknie przymusowy wykup, ustalając równocześnie, które grunty podlegają przymusowemu wykupowi.

Po uprawomocnieniu się tego orzeczenia względnie wydaniu w tym przedmiocie orzeczenia ostatecznego oraz po złożeniu okręgowej komisji ziemskiej wniosku co do wysokości wynagrodzenia za wykupione grunty — okręgowy urząd ziemski, przy zachowaniu przepisu art. 17 obejmie wykupione grunty w posiadanie i postawi stosowne wnioski, celem przepisania w księgach hipotecznych (gruntowych) tytułu własności na rzecz skarbu państwa. Przejęte grunty winny być niezwłocznie sprzedane na cele wskazane w art. 12 i włączone do obszaru scalenia.

Oznaczony w myśl art. 12 termin może być przez okręgowy urząd ziemski przedłużony o dwa miesiące, celem przepisania tytułu własności na nabywców, o ile właściciel przedłoży umowę przyrzeczenia sprzedaży, zatwierdzoną przez właściwe urzędy ziemskie, a zapewniającą uprawienie i obsianie gruntów w danym roku, oraz deklarację, że zgłasza sprzedane grunty do włączenia do obszaru scalenia, do którego należą działki nabywców i że zgadza się, aby grunty te zostały niezwłocznie poddane postępowaniu scaleniowemu zgodnie z warunkami umowy przyrzeczenia sprzedaży, jak gdyby umowa ta stanowiła akt kupna sprzedaży.

Art. 20.

Majątki ziemskie, które podpadają pod przymusowy wykup w całości (art. 1 ustęp drugi pp. 1 i 2) mogą być oddane temu wykupowi w każdym czasie. W tym wypadku okręgowy urząd ziemski złoży okręgowej komisji ziemskiej wniosek o zastosowanie przymusowego wykupu majątku lub jego części po uprzedniem wniesieniu do księgi hipotecznej (gruntowej), odpowiedniego ostrzeżenia (adnotacji) ze skutkami przewidzianemi art. 13.

Okręgowa komisja ziemska na posiedzeniu jawnem wyda orzeczenie o przymusowym wykupie, które po uprawomocnieniu się względnie orzeczeniu w tej sprawie głównej komisji ziemskiej spowoduje skutki prawne, określone w art. art. 17 i 24.

Wszystkie nie nadające się do parcelacji tereny wykupionych na mocy art. 1 ustępu drugiego pp. 1 i 2 obszarów minister reform rolnych przekaże ministrowi rolnictwa i dóbr państwowych.

CENA WYKUPU.

Art. 21.

Cenę wykupu przymusowo wykupowanych nieruchomości za wyjątkiem tych, które podlegają przymusowemu wykupowi na mocy p. 1 ustępu drugiego art. 1, określi, na wniosek okręgowego urzędu ziemskiego okręgowa komisja ziemską na posiedzeniu jawnem według przepisów obowiązujących przy ustaleniu wartości nieruchomości dla opłaty podatku majątkowego. (Rozporządzenie ministra skarbu z dnia 15 listopada 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 123 poz. 996).

Przepisy te może uzupełnić i zmienić rozporządzenie ministra reform rolnych, wydane w porozumieniu z ministrem skarbu i rolnictwa i D. P. dla przystosowania ich do niniejszej ustawy i dla uwzględnienia zmian stosunków gospodarczych, zaszłych po dniu 1 lipca 1923 roku oraz obniżki szacunku o wartość zasiewów.

Art. 22.

W wypadku zastosowania przymusowego wykupu na mocy p. 1 ustęp drugi art. 1 okręgowa komisja ziemska ustali na posiedzeniu jawnem, na wniosek okręgowego urzędu ziemskiego, cenę wykupu nieruchomości według faktycznie uiszczonej ceny ostatniego odpłatnego nabycia danego majątku lub jego części z uwzględnieniem istniejących zmian, zaszłych w tym majątku po jego nabyciu za powyższą cenę, czyli z odliczeniem zmniejszenia wartości majątku i doliczeniem wartości pożytecznych dla majątku wkładów, uskutecznionych przez właściciela. W braku dowodów, stwierdzających faktycznie uiszczoną cenę nabycia ustali ją okręgowa komisja ziemska, na podstawie cen płaconych za majątki nabywane w podobnych warunkach. Wynagrodzenie za te majątki w żadnym wypadku nie może przekraczać norm obowiązujących przy przymusowym wykupie w myśl art. 21.

Art. 23.

Cenę wykupu nieruchomości ziemskich przymusowo wykupywanych, stanowi łączny szacunek wszystkich użytków rolnych, racjonalnie wykonanego drenowania, budowli i drzewostanów, zmniejszony o wartość obciążających te nieruchomości nieuregulowanych służebności.

Przy ustalaniu tego szacunku dla postawienia odpowiedniego wniosku wobec O. K. Z., kieruje się okręgowy urząd ziemski postanowieniami art. 21.

Przy ustalaniu potrąceń z ogólnego szacunku, wymienionych w ustępie pierwszym niniejszego artykułu, należy kierować się postanowieniami ustawy o znoszeniu służebności.

Przy ustalaniu podziału użytków rolnych na klasy, określaniu wartości tych użytków, oraz wartości budowli i drzewostanów, będą powołane jako organy opinjodawcze komisje kwalifikacyjno-szacunkowe, złożone z przedstawicieli: ministra reform rolnych, jako przewodniczącego, ministra skarbu i ministra rolnictwa i dóbr państwowych oraz dwuch zaprzysiężonych znawców z pośród przedstawicieli większej (ponad 100 ha) i mniejszej własności oraz w razie potrzeby rzeczoznawcy leśnego.

Sposób postępowania okręgowego urzędu ziemskiego przy ustalaniu wniosków co do wysokości wynagrodzenia za przymusowo wykupywane obszary, jak również sposób powoływania członków komisji klasyfikacyjno-szacunkowej, liczby członków koniecznej dla ważności uchwał oraz postępowania tych komisji określi rozporządzenie ministra reform rolnych, wydane w porozumieniu z ministrami skarbu i rolnictwa i D. P.

Art. 24.

Orzeczenia okręgowego urzędu ziemskiego, określające obszar, podlegający przymusowemu wykupowi (art. 16 i 19), względnie wykaz imienny, art. 13 — odnośnie do obszaru, określonego wyraźnie w tym wykazie, — stanowią tytuł prawny do przepisania prawa własności wykupywanego obszaru na rzecz skarbu państwa.

Art. 25.

Z chwilą objęcia przez okręgowy urząd ziemski w posiadanie przymusowo wykupionego majątku ziemskiego lub wykupionych jego części, wszystkie osoby, znajdujące się w tych majątkach lub ich częściach (przy uwzględnieniu art. 18, 38, 43 i 44) winny bez żadnych z tego powodu roszczeń do skarbu państwa, o ile nie przysługuje im prawo ochrony lokatorów, nabyte przed wejściem w życie niniejszej ustawy, opuścić te majątki lub ich części nie później, niż w ciągu trzech miesięcy po otrzymaniu odpowiedniego wezwania od okręgowego urzędu ziemskiego. Wezwania okręgowego urzędu ziemskiego w tym przedmiocie są wykonalne w drodze administracyjnej.

Art. 26.

Państwo odpowiada wobec wszystkich wierzycieli hipotecznych i roszczących pretensje do zaspokojenia z wartości wykupionej nieruchomości ziemskiej tylko do wysokości prawomocnie ustalonej ceny wykupu, spłacanej 5 proc. państwową rentę ziemską.

Szczegółowe przepisy o umarzaniu wierzytelności przechodzących na cenę wykupu określi osobna ustawa.

UMOWY DZIERŻAWNE MAJĄTKÓW, PODLEGAJĄCYCH PARCELACJI.

Art. 27.

Umowy dzierżawne, dotyczące przeznaczonych na rozparcelowanie majątków państwowych i państwowego banku rolnego ulegają rozwiązaniu w odniesieniu do parcelowanych obszarów na zasadach następujących:

1) Umowa dzierżawna może być wypowiedziana na rok przed terminem, od którego liczy się rok gospodarczy danej dzierżawy, bez żadnych rozszczeń do skarbu państwa, względnie do państwowego banku rolnego ze strony dzierżawcy z powodu utraconych korzyści, jednak z uwzględnieniem warunków umowy dotyczących innych uprawnień i zobowiązań dzierżawcy, oraz odszkodowania za niezamortyzowaną część poczynionych przez dzierżawcę pożytecznych dla gospodarstwa wkładów wypływającego z umowy;

2) o ile umowa dzierżawna przewiduje odszkodowanie za przedterminowe rozwiązanie dzierżawy, warunek ten winien być dopełniony w ramach odnośnej umowy;

3) od chwili doręczenia dzierżawcy wypowiedzenia dzierżawy, mogą być przeprowadzone na gruncie wszelkie czynności, zmierzające do opracowania i wykonania planu parcelacyjnego;

4) w ostatnim roku gospodarczym po wypowiedzeniu dzierżawy może być nabywcom w miarę usuwania przez dzierżawcę plonów z gruntu przyznane prawo przystępowania do wykonywania na przyznanych im działkach robót polowych.

Art. 28.

Umowy dzierżawne, dotyczące obszarów podlegających obowiązkowi parcelacyjnemu, a parcelowanych dobrowolnie w wykonaniu planu kolonizacyjnego, ulegają w odnosieniu do tych obszarów rozwiązaniu na zasadach podanych w art. 27 po wykazaniu się przez właściciela wydzierżawionego majątku zezwoleniem właściwego urzędu ziemskiego na przystąpienie do prac parcelacyjnych. W tym wypadku dzierżawcy będą przysługiwały w stosunku do właściciela majątku dzierżawionego tylko takie uprawnienie, jakie z mocy art. 27 przysługiwać będą dzierżawcom w stosunku do skarbu państwa względnie do państwowego banku rolnego.

Art. 29.

O ile do pozostającego w dzierżawie majątku zostanie zastosowany przymusowy wykup, to dotyczące tego majątku umowy dzierżawne, ulegają rozwiązaniu w odniesieniu do przymusowo wykupywanych obszarów z dniem objęcia w posiadanie przez okręgowy urząd ziemski z mocy prawa i bez wypowiedzenia, z zachowaniem jednak warunków, przewidzianych w art. art. 18 i 27.

Art. 30.

O ile dzierżawcy w przewidzianych w art. 27, 28, 29 terminach nie opuszczą dzierżawionych majątków, właściwy komisarz ziemski będzie uprawniony zażądać opuszczenia przez nich majątku w terminie przez siebie wskazanym. Termin ten nie może być krótszy, niż dwa tygodnie od dnia otrzymania wezwania.

Wezwania komisarza ziemskiego w tym przedmiocie są wykonalne w drodze administracyjnej.

Art. 31.

Drobne dzierżawy, podlegające działaniu ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców (Dz. Ust. R. P. Nr. 75. poz. 741) w wypadku podania parcelacji obszarów objętych temi dzierżawami, ulegają likwidacji na zasadach następujących:

2) przy parcelacji prowadzonej przez państwowy bank rolny ma zastosowanie p. a) art. ustawy z dnia 31 lipca 1924 r. w przedmiocie ochrony drobnych dzierżawców (Dz. Ust. Rz. P. Nr. 75, poz. 741);

2) przy parcelacji prowadzonej przez osoby prywatne lub przedsiębiorstwa i instytucje do parcelacji upoważnone, umowy drobne dzierżawne mogą być rozwiązane na warunkach, przewidzianych w art. 28 z tem, że ci drobni dzierżawcy, którzy nie nabędą działek z parcelacji danego majątku na własność, a których pozostawienie na dotychczasowej działce uniemożliwia prawidłową parcelację, obowiązani są na żądanie właściciela przenieść się, a właściciele parcelowanych majątków obowiązani sa pozostawić im na części nieparcelowanej, a nie należącej do obszaru, pozostawionego właścicielowi wedle art. art. 4 i 5 — działki równej wartości rolniczej, jak dotychczas przez drobnego dzierżawcę posiadane na warunkach dzierżawy, podpadających pod postanowienia ustawy z dnia 31. 7. 1924 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 75, poz. 741).

POSTĘPOWANIE PRZY PARCELACJI.

Art. 32.

Wszelka parcelacja zmierzać będzie do uzdrowienia ustroju rolnego przez pomnożenie silnych i zdolnych do intensywnj wytwórczości gospodarstw, opartych na zasadzie prywatnej własności. Dokonywany podział gruntów służyć będzie do:

1) powiększenia istniejących karłowatych gospodarstw do rozmiaru samodzielnych jednostek gospodarczych.

2) tworzenie samodzielnych gospodarstw rolniczych, ogrodniczo-warzowniczych, lub osad rzemieślniczych,

3) tworzenie w pobliżu miast i ośrodków przemysłowych, oraz miejscowościach, które ze względu na swe specjalne położenie (lecznicze, klimatyczne, komunikacyjne itp.) szczególnie się na ten cel nadają — ogrodów i kolonji robotniczych, urzędniczych itp.

Art. 33.

Wszelka parcelacji (nic wyłączając prowadzonej przez państwowy bank rolny) odbywa się pod ogólnym nadzorem ministra reform rolnych oraz właściceli okręgowych i powiatowych urzędów ziemskich.

Art. 34.

Wszelka parcelacja gruntów może być wykonywana jedynie przez:

1) właściciela danego majątku osobiście lub za pośrednictwem pełnomocników, przyczem pełnomocnictwa do przeprowadzenia parcelacji nie mogą być udzielane osobom, które uprawiają zawodowo czynności parcelacyjne bez upoważnienia ministra reform rolnych;

2) Państwowy bank rolny — na własny rachunek lub na rachunek właściciela.

3) Przedsiębiorstwa i instytucje posiadające specjalne upoważnienia do prowadzenia parcelacji (art. 53) na własny rachunek lub na rachunek właściciela majątku.

Art. 35.

Wszelka parcelacja gruntu winna odbywać się zgodnie z przepisami niniejszej ustawy, niezależnie od tego, czy daną parcelację przeprowadzają osoby prywatne, przedsiębiorstwa lub instytucje do parcelacji upoważnione, państwowy bank rolny lub urzędy ziemskie.

WIELKOŚĆ I CHARAKTER NOWYCH GOSPODARSTW.

Art. 36.

1) Obszar nowo tworzonego gospodarstwa, jak również obszar, do którego powiększone być mogą istniejące małorolne gospodarstwa, winien być uzależniony od miejscowych warunków gospadarczych w takiem zrozumieniu, aby tworzone i uzupełniane gospodarstwa były zdolne do intensywnej wytwórczości. Obszar ten dla poszczególnych jednostek gospodarczych w obu przewidzianych wyżej wypadkach nie może przekraczać 15 ha: średnich gruntów, zaś w województwach pomorskiem, białostockiem, nowogrodzkiem, poleskiem, wołyńskiem i okręgu administracyjnym wileńskim — 25 ha średnich gruntów.

2) Obszar parceli (gospodarstwa) dla produkcji ogrodniczo-warzywniczej nie może przekraczać 4 ha.

3) Obszar parceli rzemieślniczej wiejskiej nie może przekraczać 2 ha.

4) Obszar parceli robotniczej. urzędniczej itp. (art. 32) p. 3) nie może przekraczać 1 ha.

5) Pozatem mogą być powiększone istniejące gospodarstwa oraz tworzone nowe gospodarstwa o obszarze do 25 ha. średnich gruntów, a w województwach: pomorskiem, białostockiem, nowogrodzkiem, poleskiem, wołyńskiem i okręgu administracyjnym wileńskim do 45 ha średnich gruntów (art. 37).

6) Minister reform rolnych jest uprawniony do ustalenia dla określonych warunków gospodarczych, względnie miejscowości, rozmiaru gospodarstw powyższych kategorji.

7) Postanowienia artykułu niniejszego nie mają zastosowania do gruntów pozostawionych właścicielowi w myśl art. 4 niniejszej ustawy.

8) Do norm, przewidzianych artykułem niniejszym nie wlicza się kompetentnych nieużytków.

Art. 37.

Przy każdej parcelacji odpowiednia część obszaru przeznaczona będzie na utworzenie samodzielnych gospodarstw dla rodzin stałej służby folwarcznej, tracących pracę na skutek parcelacji (art. 43).

Pozostała część parcelowanego obszaru będzie użytkowana na uzupełnienie karłowatych gospodarstw pobliskich wsi i na tworzenie nowych samodzielnych osad, może być jednak przeznaczona przez ministra reform rolnych w odpowiedniej części. lub w całości wyłącznie na jeden z tych celów.

Część parcelowanego obszaru, przeznaczona na powiększenie istniejących samodzielnych gospodarstw (art. 36 ustęp 5) wynosić może nie wyżej, jak 20 proc. obszaru, objętego jednym planem parcelacyjnym.

Art. 38.

W wyjątkowych wypadkach. wynikających z potrzeb ogólnego planu kolonizacyjnego rada ministrów na wniosek ministra reform rolnych może zarządzić. aby cały obszar parcelacyjny lub jego część, przeznaczony został na sprzedaż kandydatom z pośród mieszkańców powiatów lub gmin szczególnie przeludnionych i wymagających uzdrowienia stosunków agrarnych, a wskazanych przez ministra reform rolnych dla każdego poszczeglnego wypadku. W tym wypadku właścicielowi przysługiwać będzie prawo powierzenie parcelacji na warunkach komisowych państwowemu bankowi rolnemu.

Miejscowa służba folwarczna tych majątków, tracąc pracę. otrzyma ziemię na ustalonych dla niej warunkach (art. 43) w innych majątkach, będących w rozporządzeniu ministra reform rolnych, lub w razie nieprzyjęcia działki. odszkodowanie ze skarbu państwa w wysokości 500 zł. Na działki, przypadające z tego majątku dla służby folwarcznej minister reform rolnych wyznacza nabywców na warunkach określonych art. 43.

Art. 39.

W wypadku istnienia na parcelowanych obszarach zakładów przemysłu rolnego, specjalnie cennych kultur, albo zabudowań, mogą być tworzone gospodarstwa wzorowe o obszarze użytków rolnych. nie przekraczających 60 ha.

Nabywcami tych gospodarstw mogą być osoby fizyczne lub prawne, dające gwarancję wzorowego celowego gospodarowania i wykazujące wybitne teoretyczne lub praktyczne kwalifikacje zawodowo-rolnicze lub specjalne swoje względnie swych kierowników.

Gospodarstwa powyższe. stanowiące własność państwa, o ile nie otrzymają specjalnego przeznaczenia (na cele szkolne. społeczne itp), będą sprzedawane z ograniczeonego przetargu według przepisów, które wyda rada ministrów na wniosek ministra reform rolnych i ministra rolnictwa i dóbr państwowych z zastosowaniem przepisu art. 42.

Art. 40.

Plan parcelacyjny. oparty na powyższych zasadach (art. 32—39). winien uwzględniać podział gruntów na parcele oraz potrzeby gminne. szkolne i inne cele publiczne, a to zgodnie z przepisami i rozporządzeniami wykonawczemi, które wyda minister reform rolnych w porozumieniu z ministrem robót publicznych.

PRAWA, OBOWIĄZKI I KWALIFIKACJE WYZBYWCY I NABYWCY,

Art. 41.

Nabywcami działek gruntów przeznaczonych na parcelację, mogą być własnowolni obywatele państwa polskiego, wykazujący dostateczne przygotowanie zawodowe doprowadzenia osobiście gospodarstwa. Od nabycia wykluczeni będą: karani za zbrodnie przeciw sile państwa polskiego, oraz za zbrodnię dezercji z wojska polskiego, lub b. wojsk. Litwy Środkowej, popełnioną po dniu 9 sierpnia 1920 r., wreszcie ci, którzy z pogwałceniem prawa brali samowolnie cudzą ziemię w posiadanie. Kwalifikacje rolnicze nie są wymagane, o ile chodzi o parcele nie przeznaczone na cele rolnicze.

Nabywcami gruntów. wydzielanych na potrzeby gminne, szkolne, zdrowotne kościelne i inne cele publiczne i społeczne, oraz na cele przemysłowe, mogą być osoby fizyczne i prawne.

Art. 42.

Przy wszelkiej parcelacji z pośród kandydatów, posiadających równe kwalifikacje zawodowe i gospodarcze, w pierwszym rzędzie uwzględnieni być winni, o ile ustawa niniejsza nie stanowi inaczej, inwalidzi armji polskiej i b. wojsk Litwy Środkowej, inwalidzi powstań górnośląskich, ci żołnierze armji polskiej i b. wojsk Litwy Środkowej, oraz ci powstańcy górnośląscy, którzy otrzymali odznaczenia bojowe oraz rodziny (wdowy lub sieroty), pozostałe po poległych żołnierzach wojsk polskich i b. wojsk Litwy Środkowej oraz po powstańcach górnośląskich.

Art. 43.

Przy każdej parcelacji majątku ziemskiego lub jego części winny być utworzone z parcelowanych gruntów gospodarstwa o obszarze średnio 6 ha. gruntów ornych III klasy lub odpowiedniej ilości innych użytków rolnych dla wszystkich bezrolnych rodzin stałej służby folwarcznej, zatrudnianych w ostatnim roku, poprzedzającym parcelację, tracących pracę wskutek parcelacji, z wyjątkiem służby osobistej i robotników, zatrudnionych w przemyśle. Nabywcy takich działek zachowują dotychczasowe prawo korzystania z mieszkania i zabudowań folwarcznych na przeciąg jednego roku, nie dłużej jednak, jak do czasu pobudowania własnych budynków.

Wynagrodzenie za wydzielone w sposób powyższy działki właściciel otrzyma według szacunku ustalonego w myśl przepisów, zawartych w art 21 niniejszej ustawy, a to:

a) przy przymusowym wykupie listami 5 proc. państw. renty ziemskie zgodnie z arty. 70;

b) przy parcelacji dobrowolnej częściowo w listach zastawnych P. B. R. w wysokości, przyznanej przez pomieniony bank nabywcy działki pożyczki hipotecznej (art. 64); reszta ceny kupna będzie wypłacona listami 5 proc. państwowej renty ziemskiej, zgodnie z art. 70.

Ponadto parcelujący obowiązany jest uprawić i obsiać wydzielone dla służby folwarcznej grunta i udzielić nabywcom tych gruntów pomocy w zwózce materjału budowlanego. Za świadczenia te parcelujący otrzyma wynagrodzenie.

Szczegółowe przepisy co do wykonania powyższych postanowień, wyda w drodze rozporządzenia minister reform rolnych w porozumieniu z ministrami rolnictwa i dóbr państwowych oraz pracy i opieki społecznej i ministra skarbu.

Art. 44.

W tych wypadkach, gdy tego będą wymagały warunki gospodarcze, minister reform rolnych może według swobodnego uznania zarządzić, aby tracąca pracę wskutek parcelacji stała służba folwarczna otrzymała działki gruntu w innych majątkach ziemskich, niż te, w których była zatrudniona, a działki dla niej przyznane, były oddane do dyspozycji ministra reform rolnych, który dysponuje niemi z zachwianiem warunków, przewidzianych w art. 38 i 43.

Art. 45.

Osoby prywatne, oraz przedsiębiorstwa i instytucje, do parcelacji upoważnione, mają prawo przystąpić do czynności parcelacyjnych jedynie po uprzedniem uzyskaniu zezwolenia owiatowego urzędu ziemskiego.

Zezwolenia te mogą zawierać zastrzeżenie co do sposobu i zasad przeprowadzenia parcelacji oraz zlikwidowania obciążeń parcelowanych gruntów, a zwłaszcza co do uwzględnienia stałej służby folwarcznej względnie drobnych dzierżawców, udzielenia ustawowo przewidzianej pomocy nabywcom, uwzględnienia potrzeb ludności małorolnej w sąsiednich wsiach niescalonych, uwzględnienia potrzeb gminnych, szkolnych, zdrowotnych, kościelnych i innych ceów publicznych i społecznych. wreszcie termin zakończenia parcelacji.

Osoba. która uzyskała zezwolenie, może w ciągu 2 tygodni od daty otrzymania zawiadomienia o decyzji zrzec się zezwolenia.

Art. 46.

Powiatowe urzędy ziemskie zezwolenia na parcelację nie udzielą. jeżeli jednostka hipoteczna, której grunty mają być parcelowane. jest obciążona służebnościami pastwiskowemi lub leśnemi.

Art. 47.

Szczegółowy plan parcelacyjny, opracowany na podstawie zezwolenia, podlega zatwierdzeniu przez powiatowy urząd ziemski. W tym celu winny być złożone w powiatowym urzędzie ziemskim dokumenty i dowody, które określi rozporządzenie ministra reform rolnych.

O dostateczności kwalifikacji nabywców orzekają powiatowe urzędy ziemskie przy zatwierdzaniu planu parcelacyjnego.

Decyzja powiatowego urzędu ziemskiego może być w ciągu 14 dni od jej wydania uchyloną lub zmieniona w drodze nadzoru służbowego przez okręgowy urząd ziemski, a to niezależnie od zwykłego trybu odwołania.

Art. 48.

Zgłaszający do zatwierdzenia plan parcelacyjny winni uiścić przed zatwierdzeniem tego planu opłaty za dozór nad parcelacją, których wysokość i sposób uiszczenia ustali minister reform rolnych.

Wysokość opłaty ni może przkraczać 2 [illegible] ceny sprzedaży.

Opłat tych nie można przerzucać na nabywców.

Art. 49.

Wpuszczenie poszczególnych lub wszystkich nabywców w posiadanie gruntów, objętych planem parcelacyjnym przed uprawomocnieniem się decyzji powiatowego urzędu ziemskiego, zatwierdzającej ten plan art 47), jest niedozwolone i uzasadnia zastosowanie przymusowego wykupu (ar. 1 ustęp p. 2) względnie wykończenie parcelacji na koszt i niebezpieczeństwo właściciela (art. 51).

Art. 50.

Odsprzedaż (cesja) nabytych w toku parcelacji gruntów lub praw do nich przed zatwierdzeniem planu parcelacyjnego jest z mocy prawa nieważna, o ile nastąpiła bez zewolenia urzędów ziemskich, względnie państwowego banku rolnego.

Art. 51.

W razie rozpoczęcia przez właściciela lub przedsiębiorstwo i instytucję do parcelacji upoważnioną parcelacji bez właściwego zezwolenia oraz w razie prowadzenia jej niezgodnie z treścią zezwolenia, jak również w wypadku niezakończenia parcelacji (art. 9) w terminie wskazanym w zezwoleniu, może minister reform rolnych, o ile nie zastosuje przymusowego wykupu w myśl art. 1 niniejszej ustawy — po uprzedniem na 14 dni ostrzeżeniu — zarządzić wykonanie parcelacji przez urząd ziemski lub państwowy bank rolny na koszt i niebezpieczeństwo właściciela. Zarządzenie ministra w tym wypadku z mocy ustawy ma ten skutek, że urząd ziemski względnie państwowy bank rolny zastępuje właściciela w rozporządzeniu (aljenowaniu) obszarem, podlegającym parcelacji, a właściciel traci od tej chwili powyższe prawo. O zarządzeniu tem na wniosek urzędu ziemskiego będzie umieszczone ostrzeżenie w odpowiedniej księdze hipotecznej (gruntowej) z tym skutkiem, że od czasu wniesienia tego ostrzeżenia (adnotacji), wszelkie zmiany stanu prawnego mogą nastąpić wyłącznie na wniosek urzędów ziemskich.

Przepisy te mogą mieć zastosowanie również do parcelacji, rozpoczętych przed wejściem w życie niniejszej ustawy, jeżeli parcelacja nie zostanie ukończona w rozumieniu art. 9 w ciągu 6 miesięcy po wejściu w życie niniejszej ustawy oraz do obszarów, nabytych przed 1. 1. 1925 przez instytucje do parcelowania upoważnione, a nierozparcelowanych w rozumieniu art. 9 niniejszej ustawy.

Art. 52.

Rozpoczęcie parcelacji bez zezwolenia poza skutkami. przewidzianemi w punkcie 2 ustępu drugiego art. 1, ewentualnie w art. 51 pociąga za sobą nieważność z mocy prawa umów, dotyczących nabycia działek.

Art. 53.

Upoważnień do prowadzenia parcelacji udziela przedsiębiorstwom i instytucjom minister reform rolnych. Minister reform rolnych jest uprawniony cofnąć upoważnienie całkowicie lub ograniczyć jego wykonywanie.

Szczegółowe postanowienia dotyczące warunków udzielania i cofania upoważnień, jak również specjalnego trybu kontroli nad działalnością przedsiębiorstw i instytucji upoważnionych do parcelacji ustali minister reform rolnych.

Art. 54.

Szczegółowe przepisy o postępowaniu przy udzielaniu zezwoleń na parcelację, przy zatwierdzaniu planów parcelacyjnych oraz o nadzorze nad parcelocją wyda minister reform rolnych.

PARCELACJA Z RAMIENIA RZĄDU.

Art. 55.

Parcelację majątków na cele parcelacji zakupionych lub przyjętych do komisowej sprzedaży, państwowy bank rolny przeprowadzać będzie w myśl zasad niniejszej ustawy oraz ogólnych wskazówek ministra reform rolnych, przestrzegając przepisów swego statutu i równowagi finansowej powierzonych sobie funduszów.

Art. 56.

Grunty, będące w posiadaniu państwa, niezależnie od tytułu objęcia ich w posiadanie, a przenaczone na parcelację. będą z reguły przekazywane przez ministra reform rolnych do rozparcelowania państwowemu bankowi rolnemu.

Minister reform rolnych może polecić rozparcelowanie poszczególnych obszarów gruntów państwowych okręgowym urzędom ziemskim, nie przekazując tych obszarów państwowemu bankowi rolnemu.

Art. 57.

Majątki państwowe, przekazane do dyspozycji ministra reform rolnych na parcelację, a nierozparcelowane, ani nie oddane w posiadanie przewidzianym nabywcom parcel do dnia wejścia w życie niniejszej ust. przekazane będą na własność państwowemu bankowi rolnemu i stanowić będą w szacunku, ustalonym według art. 21 niniejszej ustawy bezprocentowa dotację skarbu państwa, na specjalny fundusz państwowego banku rolnego, przeznaczony na akcję parcelacyjną i związane z nią potrzeby.

Dotację tę państwowy bank rolny zwracać będzie skarbowi państwa w miarę tworzenia się z obrotu tym funduszem wolnych nadwyżek

Czas, od którego bank obowiązany będzie wpłacać z tego tytułu odpowiednie raty do skarbu państwa oraz wysokość tych rat ustalać będzie minister reform rolnych, przyczem wpłaty rat rozpoczną się nie wcześniej, jak po 10 latach od wejścia w życie niniejszej ustawy.

Art. 58.

Majątki nabyte przez ministra reform rolnych w drodze kupna z wolnej ręki lub przymusowo wykupione mogą być przekazywane państwowemu bankowi rolnemu do komisowej sprzedaży lub też na wniosek banku na własność w cenie nabycia.

Art. 59.

Państwowy bank rolny nie wyjednuje zezwoleń na parcelację przez siebie przeprowadzoną, ani też przedstawia do zatwierdzenia szczegółowych planów parcelacyjnych.

Jednakowoż wykonanie szczegółowego planu parcelacyjnego może być zawieszone przez urzędującego przy państwowym banku rolnym lub jego oddziale komisarza ministra reform rolnych.

Od decyzji komisarza bank może odwołać się do ministra reform rolnych.

Art. 60.

Wszelkie akty nabycia i sprzedaży gruntów przez państwowy bank rolny na rachunek własny lub na rachunek ministra reform rolnych, jak również akty, dotyczące zaciągnięcia i zabezpieczenia pożyczek, udzielonych przez państwowy bank rolny wolne są od wszelkich opłat państwowych i samorządowych.

Art. 61.

Urzędy ziemskie w wypadkach przeprowadzania przez nie parcelacji, działać będą w myśl przepisów niniejszej ustawy oraz specjalnych instrukcji, wydanych przez ministra reform rolnych. Przeniesienie tytułu własności gruntów, parcelowanych przez urzędy ziemskie, następować będzie w drodze orzeczeń tych urzędów.

Orzeczenia te wyznaczą nabywców oraz warunków nabycia, wyszczególniając przedmiot, cenę nabycia, osoby nabywców, zobowiązania i ciężary hipoteczne, które mają być wykreślone.

Odpisy orzeczeń, których wykonalność jest zaświadczona przez prezesa okręgowego urzędu ziemskiego, stanowią tytuł do przewłaszczenia nieruchomości w księgach hipotecznych (gruntowych) na rzecz nabywców i wpisania do tych ksiąg, względnie wykreślenia z nich wszystkich praw rzeczowych, ustalonych w orzeczeniu.

Wpisy hipoteczne następują na żądanie okręgowego urzędu ziemskiego lub nabywcy.

Wszelkie akty, sporządzone przez urzędy ziemskie, a dotyczące kupna i parcelacji nieruchomości ziemskich, są wolne od wszelkich opłat państwowych i samorządowych.

Art. 62.

Postanowienia art. art. 32 — 38, 40 do 52 i 81, mają odpowiednie zastosowanie w tym wypadku, gdy przy wydzierżawieniu gruntów, podlegających obowiązkowi parcelacyjnemu, następuje podział jednostek gospodarczych (parcelacja dzierżawna).

POMOC FINANSOWA DLA NABYWCÓW DZIAŁEK Z PARCELACJI.

Art. 63.

Nabywcom parcel udzielać będzie kredytu Państwowy Bank Rolny według zasad swego statutu. Ponadto, w wypadkach w niniejszej ustawie określonych udzielany będzie im być może państwowy kredyt ulgowy.

Art. 64.

Pracownikom rolnym, tracącym pracę na roli wskutek parcelacji i otrzymującym działki gruntu w myśl art. 43 niezależnie od kredytu, przewidzianego w art. 66 udzielać będzie na pokrycie ceny nabytych gruntów kredytu Państwowy Bank Rolny w wysokości maksymalnej dozwolonej przez statut z zahipotekowaniem odnośnych pożyczek na nabytych działkach. Na pokrycie pozostałej części szacunku nabytych działek udzielany będzie kredyt ulgowy, wypłacany w listach 5-procentowej Państwowej Renty Ziemskiej.

Art. 65.

Pracownicy rolni nabywający w myśl art. 43 działki, mają prawo do otrzymania z funduszu kredytu ulgowego i zapomóg na pobudowanie się:

a) zasiłku bezzwrotnego w sumie do 500 złotych na każde gospodarstwo,

b) kredytu ulgowego w wysokości do 2500 złotych na każde gospodarstwo na warunkach, które ustali w drodze rozporządzenia Minister Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Potrzebne na ten cel kredyty będą wprowadzone do budżetu Państwa

Art. 66.

Innym gospodarczo słabszym nabywcom parcel, a zwłaszcza wymienionym w art. 42 mogą być przez Ministra Reform Rolnych udzielane pożyczki ulgowe, bądź zapomogi w gotówce.

Art. 67.

Szczegółowe przepisy o trybie udzielania kredytów, wyszczególnionych w art. 63 do 66 o ich wysokości i innych warunkach oraz o przekazywaniu uprawnień do udzielania tych kredytów organom podwładnym, wyda Minister Reform Rolnych w porozumieniu z Ministrem Skarbu.

Art. 68.

Na kredyty ulgowe i na zapomogi tworzy się fundusz kredytu ulgowego i zapomóg, który powstaje:

a) z sum wstawionych na ten cel corocznie do budżetu ministerstwa reform rolnych:

b) z części zysków państwowego banku rolnego, osiągniętych z akcji parcelacyjnej, przeznaczonych na ten cel zgodnie z przepisami statutu banku.

Zasady dysponowania tym funduszem określi w drodze rozporządzenia minister reform rolnych w porozumieniu z ministrem skarbu.

Art. 69.

Orzeczenia ministra reform rolnych o przyznaniu pożyczki względnie orzeczenia upoważnionych do przyznawania pożyczek urzędów ziemskich stanowią tytuł do wpisania odpowiednich zabezpieczeń do ksiąg hipotecznych (gruntowych), a zobowiązania objęte temi orzeczeniami są wolne od wszelkich opłat skarbowych i samorządowych.

WYNAGRODZENIE ZA PRZYMUSOWO WYKUPIONE MAJĄTKI.

Art. 70.

Wynagrodzenie za majątki przymusowo wykupione oraz za dopłaty do szacunku za ziemię wydzielaną dla służby folwarcznej w myśl art. 43 będzie uiszczone w listach 5-procentowej państwowej renty ziemskiej w złocie według kursu ustalonego corocznie przez ministra reform rolnych w porozumieniu z ministrami skarbu i rolnictwa i D. P. nie niżej 70 procent nominalnej wartośc.

Art. 71.

Ustalone wynagrodzenie za przymusowo wykupiony majątek wypłaca się właścicielowi względnie składa się do depozytu w dwóch ratach.

a) 75 procent szacunku równocześnie z postanowieniem wniosku wedle art. 23 przez okr. urząd ziemski;

b) pozostałą część wynagrodzenia w ciągu 30 dni po prawomocnem ustaleniu tego wynagrodzenia przez okr. komisję ziemską.

Do tych rat dodawane będą odsetki w stosunku 4 od sta rocznie za czas od objęcia majątku w posiadanie przez okręgowy urząd ziemski do dnia wypłaty danej raty.

Art. 72.

W razie odmowy właściciela przyjęcia wynagrodzenia, w razie jego niewłasnowolności lub nieobecności, sporu o prawa wasności oraz w razie obciążeń hipotecznych, względnie rzeczowych lub zajęcia sądowego dla wierzytelności, którym służy prawo zaspokojenia z wartości wykupionego majątku, okręgowy urząd ziemski wynagrodzenie to złoży do depozytu sądu dla wypłacenia komu należy, wedle odrębnie wydanych przepisów prawnych (art. 26). W razie zastosowania przymusowego wykupu do majątków związanych ograniczeniami prawa własności wynagrodzenie za te majątki okręgowy urząd ziemski złoży do depozytu w myśl postanowień art. 78.

Z chwilą złożenia wynagrodzenia do depozytu wszelkie ciężary i wierzytelności nieprzejęte przez Skarb Państwa obciążają depozyt, a wpisy hipoteczne dla zabezpieczenia tych ciężarów i wierzytelności istniejące na nieruchomości wykupionej lub jej części ulegają skreśleniu.

Art. 73.

5-procentową państwową rentę ziemską w złocie z 40-letnim okresem umorzenia zabezpieczoną całym majątkiem i dochodami skarbu państwa, emitować będzie minister skarbu dla zużycia jej przez ministra reform rolnych na cele przewidziane niniejszą ustawą w sumie nie przekraczającej ogółem 300 miljonów złotych.

5-procentowe listy państwowej renty ziemskiej opiewać będą na złote w złocie stosownej do przepisów rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 kwietnia 194 r. (Dz. Ust. R. P. Nr. 36 poz. 385).

Sumę państwowej renty ziemskiej, jaka ma być co roku wypuszczoną jak również bliższe przepisy o formie i treści listów państwowej renty ziemskiej o kwotach, na które opiewać mają poszczególne listy, o liczbie kuponów, dołączonych do każdego listu, o terminie kuponów, o planie umorzenia listów, o trybie ich umorzenia i innych warunkach emisji, wyda minister skarbu w porozumieniu z ministrem reform rolnych.

Art. 74.

W miarę spłacania pożyczek, wydanych na warunkach 4 procentowego kredytu ulgowego — 4-procentowe listy P. R. Z. będą ulegały umorzeniu. Umorzenie dokonywać się będzie przez wycofanie listów z obiegu w drodze losowania lub wykupu na giełdzie bądź z wolnej ręki. Wypłata za wylosowane listy dokonywać się będzie według imiennej wartości.

Z dniem wylosowania listu P. Z. R. ustanie jego oprocentowanie.

Art 75.

Listy P. R. Z. mogą być przedstawione do spłaty w ciągu lat 30 od dnia ich wylosowania, kupony zaś w ciągu lat 5-ciu od dnia ich płatności. Listy P. R. Z i kupony nieprzedstawione do spłaty w powyższych terminach ulegają przedawnieniu.

Art. 76.

Listy P. R. Z. mają wszelkie prawa papierów, posiadających bezpieczeństwo pupilarne. Będą one przyjmowane po kursie urzędowym na opłatę należności przewidzianych w ustawie z dnia 29 maja 1920 r. w przedmiocie zmiany przepisów o opodatkowaniu spadków i darowizn (Dz. U. R. P. Nr. 49 poz. 299) od osób, które wykażą, że listy te one lub ich spadkodawcy otrzymali tytułem wynagrodzenia na grunty od nich przymusowo wykupione.

Art. 77

Obszary podlegające obowiązkowi parcelacyjnemu, należące do ordynacji lub majątków ziemskich, związanych węzłami substytucji powierniczej albo ograniczenia własności stale do tych majątków przywiązanemi, mogą być rozparcelowane lub przymusowo wykupione z zastosowaniem postanowień tej ustawy względnie sprzedane państwowemu bankowi rolnemu lub ministrowi reform rolnych . a to bez względu na szczegółowe postanowienia ustawowe, statutowe lub umowne, ograniczające prawo rozporządzania danym majątkiem.

Art. 78.

Sumy należne za grunty sprzedane na mocy art. 77 po potrąceniu na rzecz właściciela ewentualnych kosztów przeprowadzenia parcelacji winny być wpłacone bezpośrednio do państwowego banku rolnego. Państwowy bank rolny otrzymane kwoty po potrąceniu z nich wszystkich zaległych podatków państwowych ulokuje w papierach, którym przysługuje prawo bezpieczeństwa pupilarnego, i złoży te papiery w swym depozycie, jako stały fundusz podlegający ograniczeniom własności, związanym z majątkiem ziemskim, z którego zostały sprzedane odnośne obszary.

Art. 79.

Wysokość kosztów przeprowadzenia parcelacji ustala okręgowy urząd ziemski równocześnie z zatwierdzeniem planu parcelacyjnego, opierając się na dostarczonych mu dowodach oraz wartości prac wykonanych w związku z parcelacją, przy tem okręgowy urząd ziemski winien odrazu rozłożyć ogólną sumę tych kosztów na poszczególne parcele w stosunku do ich obszaru i uwidocznić przypadającą za każdą parcelę sumę tych kosztów.

Art. 80.

Wypłacanie należności za nabyte parcele dokonane niezgodnie z postanowieniami art. 78 i 79 niema skutku prawnego zapłaty ceny kupna.

PRZEPISY KOŃCOWE.

Art. V.

Art. 33 ustawy z dn. 15 lipca 1920 r. o wykonaniu reformy rolnej (Dz. U. R. P. Nr. 70 poz 462) otrzymuje numer kolejny 81 i napis: Przepisy końcowe.

W artykule tym po słowach: „nie mogą być“ wpisuje się: „bez zezwolenia urzędów ziemskich“; zamiast słów: zostawioną przy hipotece resztę cenę kupna“ wpisuje się: „pożyczka z funduszów państwowych lub państwowego banku rolnego“, przy skreśleniu dalszych wyrazów tego zdania do końca. Drugie zdanie ustępu pierwszego oraz ustęp drugi tego artykułu ulegają skreśleniu, a na ich miejsce wstawia się zdanie: „Po zatem urzędy ziemskie mogą uzależnić dalszą sprzedaż nabytych przy parcelacji działek od zgody urzędu na przeciąg czasu, określony przez ten urząd, nie dłuższy jednak jak na 25 lat“. W ustępie ostatnim wyraz „odkupu“ zastępuje się przez wyraz „wykupu“.

Art. VI.

Art. art. 34 i 36 tejże ustawy z dnia 15 lipca 1920 r. skreśla się, natomiast wprowadza się nowe artykuły od 82 do 83 włącznie w brzmieniu następującem:

Art. 82.

Ograniczenia, przewidziane w art. 81 będą uwidaczniane w księdze gruntowej.

Postanowienia art. niniejszego oraz art. 81 mają również zastosowanie do gospodarstw już powstałych z parcelacji na podstawie aktu kupna — sprzedaży, zawierających analogiczne ograniczenia, jednak bez naruszenia praw osób trzecich, nabytych przed ogłoszeniem niniejszego przepisu.

Art. 83.

Wysokość opłat (kosztów) notarjalnych i hipotecznych, związanych ze sprzedażą działek przy parcelacji dokonywanej na mocy ustawy niniejszej ustali minister sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem reform rolnych.

Art. 84.

Do spraw wszczętych na mocy dotychczas obowiązujących ustaw i dekretów, a nie zakończonych do dnia wejścia w życie niniejszego przepisu, mają zastosowanie w dalszem postępowaniu postanowienia niniejszej ustawy, o ile nie są sprzeczne z prawomocnemi orzeczeniami, które w tych sprawach już zostały wydane.

Art. 85.

Prawomocnie wydane przez urzędy (komisje ziemskie powiatowe komitety nadawcze i komisje odwoławcze) — na podstawie przepisów prawnych, które obowiązywały przed dniem wejścia w życie niniejszego przepisu na obszarze Rzeczypospolitej Polskiej łącznie z ziemią wileńską — orzeczenia w przedmiocie określenia obszarów wyłączanych od przymusowego wykupu względnie ulegających przymusowemu wykupowi — w odniesieniu do majątków, podlegających działaniu niniejszej ustawy, nie stoją na przeszkodzie do zastosowania do tych majątków przepisów ustawy niniejszej.

Art. 86.

Rada Ministrów ustali na wniosek ministra reform rolnych i ministra skarbu zasady likwidacji poszczególnych funduszów które na mocy przepisów, obowiązujących przed wejściem w życie niniejszej ustawy przeznaczone były na cele związane ze sfinansowaniem parcelacji i osadnictwa.

Art. 87.

Na wniosek ministra reform rolnych i ministra skarbu rada ministrów wyda przepisy normujące ustalenie ceny sprzedażnej poszczególnych działek gruntowych i gospodarstw, odsprzedawanych przez urzędy ziemskie.

Art. 88.

Ustawa niniejsza obowiązuje na całym obszarze Rzeczypospolitej Polskiej za wyjątkiem górnośląskiej części województwa śląskiego. Do rozciągnięcia mocy obowiązującej niniejszej ustawy na górnośląską część województwa śląskiego z uwzględnieniem postanowień polsko-niemieckiej konwencji górnośląskiej zawartej w Genewie 15 maja 1922 r., a ratyfikowanej przez ustawy z dnia 24 maja 1923 r. (Dz. U. R. P. Nr. 44 poz. 370) — upoważnia się radę ministrów na wniosek ministra reform rolnych.

Art. VII.

Ustawa niniejsza wchodzi w życie z dniem ogłoszenia Równocześnie tracą moc dotychczas obowiązujące ustawy i przepisy, wydane w przedmiotach unormowanych niniejszą ustawą, a w szczególności ustawa z dnia 16 lipca 1920 r. o tymczasowych środkach dla sfinansowania reformy rolnej (Dz. U. R. P. Nr. 70 poz. 468), ustawa z dnia 21 czerwca 1921 r. (Dz. U. R. P. Nr. 60 poz. 380), dekrety naczelnego dowódcy wojsk b. Litwy Środkowej i prezesa tymczasowej komisji rządzącej Nr. Nr. 29, 213, 214, 399, 461 i 471 (Dz. U. T. K. R. S. L. Nr. 9 z dnia 16 grudnia 1920 r. i Nr. 15/25 z dnia 23 kwietnia 1921 r.).

Art. VIII.

Wykonanie niniejszej ustawy porucza się ministrowi reform rolnych w porozumieniu z ministrami rolnictwa i dóbr państwowych i skarbu.

Zawiadomienie!

Z powodu rozwiązania spółki i sporu sądowego z byłym wspólnikiem firmy

„FEMINA"

p. Władysławem Balińskim, aż do rozstrzygnięcia, prowadzę **pracownię kapeluszy przy ul. Strzeleckiej 19 parter.**

Polecając się łaskawym względom Szanownej Klijenteli, ofiaruję na sezon bieżący najnowsze modele własne i zagraniczne.

Wykonanie jak zwykle wykwintne i solidne.

770 Z poważaniem **Ludwika Fiszel.**

Ogłoszenia

mające się ukazać w dniu nadania w gazecie składać prosimy **najpóźniej do g. 1/2 11 przed poł.** w naszej administracji. Później nadane ukażą się dopiero w numerze następnym.

Biała Oberża za Wisłą

W niedzielę, od godz. 5-ej popoł.,

Zabawa taneczna

Orkiestra wojskowa

792 O liczny udział uprasza **Gospodarz**

Służąca

uczciwa, umiejąca gotować, może się zgłosić. **J. Tuszyńska,** Grudziądz, ul. Lipowa 5.

Mieszkania

Poszukuję natychm. lub później **mieszkania** 3-4 pok. wprost od gospodarza. Zgł. do Głosu Pomorsk. pod nr. 730p.

2 pokoje

z kuchnią lub 2 pokoje umeblowane z używaniem kuchni poszukuję natychmiast. Zgłoszenia do Głosu Pom. pod nr. 768 p.

Pokój umebl.

dla lepszego pana do wynajęcia Strzelecka 19, I p.

Pokój umebl.

z oddzielnem wejściem do wynajęcia od 1. III. Rynek 9, I piętro 757

2 pokoje umebl.

z kuchnią do wynajęcia Lipowa 39, II ptr. 1754

Pokój umebl.

do wynajęcia. Oglądać od g. 4 popoł. 756 Tusz. Grobla 18, I p. p.

Przepisowe

Wykazy Młodocianych

(50 folji)

ma stale na składzie

DRUKARNIA POMORSKA Tow. Akc.

Grudziądz.

Poszukuję

ubikacji

w śródmieściu

składn z biurem wzgl. dwuch obszernych pokoi nadających się na hurt bławatów. Łaskawe zgłoszenia do Głosu Pomorskiego pod nr. **767p.**

Zgubiono

dnia 18 II. 1925 roku o godz. 20 w tramwaju na linji Lipowej

czarną tekę

z papierami. Uczciwego znalazcę proszę o oddanie conajmniej tych papierów za wysoką nagrodą w Ekspedycji Głosu Pomorsk. 1760p.

Postępowanie upadłościowe.

Co do majątku kupca Wiktora Myszkowskiego (skład bławatów konfekcji i bielizny) w Lubawie Rynek 21 wdraża się z dniem dzisiejszym tj. z dniem 13-go lutego 1925 r. o godz. 12 w poł. postępowanie upadłościowe.

Zarządcą masy upadłościowej mianuje się p. kupca Alojzego Bieleckiego z Lubawy.

Wierzytelności należy zgłaszać w sądzie najpóźniej do dnia 2-go marca 1925 r.

Do powzięcia uchwały, czy mianowany zarządca masy ma pozostać, ewentualnie celem wyboru nowego zarządcy, dalej celem ustanowienia wydziału wierzycieli, a także celem powzięcia uchwały co do kwestji, wymienionych w § 172 ustawy o upadłościach, wyznacza się w niżej wymienionym sądzie termin na dzień 12 go marca 1925 r. o godz. 10 przed południem zarazem celem zbadania zgłoszonych wierzytelności.

Wszystk... którzy posiadają jakiekolwiek rzeczy należące do masy upadłościowej, lub którzy tej masie są cośkolwiek dłużni, zakazuje się owe rzeczy wydawać dłużnikowi upadłemu względnie uiszczać się z długu, a nadto poleca się im, aby najpóźniej do dnia 28-go lutego 1925 r. donieśli zarządcy masy o posiadaniu takich rzeczy i o tem, czy przysługują im jakie wierzytelności, z powodu których mieliby prawo żądać odrębnego zaspokojenia z owych rzeczy.

Lubawa, dnia 16-go lutego 1925 r.

Sąd Powiatowy w Lubawie. 1788

Powiatowe Koło Związku Inwalidów Wojennych R. P. w Grudziądzu

urządza **w niedzielę dnia 22-go lutego b. r.** na sali Hotelu Warszawskiego

Uroczysty Obchód I. Rocznicy poświęcenia Sztandaru Koła

z następującym programem:

O godz. 11-tej przed południem zbiórka wszystkich kolegów i koleżanek w Ogrodzie Hotelu Warszawskiego, tamże przywitanie delegacji Związku Inwalidów Wojennych.

O godz. 12 wspólny wymarsz z współudziałem wszystkich sztandarów Związku Inwalidów Wojennych Pomorza i częściowo Wielkopolski do kościoła farnego.

O godz. 12.50 uroczyste nabożeństwo. Następnie pochód do Hotelu Warszawskiego.

O godz. 2.30 uroczyste posiedzenie i wbijanie gwoździ pamiątkowych, następnie wspólna fotografja w Ogrodzie.

Od godz. 6 tej wieczorem zabawa taneczna do rana.

W poniedziałek, dnia 25 bm., o godz. 6 tej i 8-mej wieczorem w Kinie „Orzeł" wyświetlanie specjalnych na ten cel sprowadzonych 2 filmów nadzwyczaj zajmującej treści: 1. W pałacach piasków pustyni. 2. Cześć Kobiecie. **Niebywały program.**

Czysty dochód przeznacza właściciel kina, p. Reichert, wspaniałomyślnie na rzecz Inwalidów Wojennych.

UWAGA! Podczas pochodu, zabawy tanecznej i wyświetlania filmów przygrywać będzie pierwszorzędna orkiestra składająca się z 16 osób Inwalidów Wojennych.

Zarząd Tow. Koła Zw. Inw. Wojen.

(—) Stawicki, sekr. 795 (—) E. Kozak, przewodn.

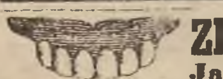
REPERACJE

maszyn rolniczych, cegielnianych gorzelń, tartaków oraz wszelkich innych zakładów fabrycznych wykonują fachowo

HODAM i RESSLER, **Grudziądz,** przy dworcu

Części zapasowe (711) **Monterzy**

ZĘBY plomby od 2,— zł pierwszorz. wykonanie **Jacobson.** Pl. 23 Stycznia 23.

Urząd Celny na dworcu w Grudziądzu

podaje do publicznej wiadomości, że dnia 25-go lutego br., o godz. 10-ej rano sprzedawać będzie w drodze publicznego przetargu

5 skrzyń cechy L. Co 1/5 wyroby z gumy,

wagi 320 kg. nad. z zagr. d adr. Schmmelfennig Grudziądz, cena wywołania 1145,75 zł. 754

Prócz wymienionych towarów sprzedawane będą drobne rzeczy pochodzące z konfiskat.

Szanownej mojej Klijenteli donoszę uprzejmie, iż pan **Antoni Schwarz** z dniem dzisiejszym jako wspólnik z mego przedsiębiorstwa wystąpił.

Wszelkie instalacje wykonuję jak dotąd tak i nadal fachowo i pierwszorzędnie.

792 **Henryk Patermann**

Przedsiębiorstwo Instalacyjne

Mickiewicza 2.

Cukier

centnar . . 56 zł

funt . . . 57 gr

poleca (780

Bronisław Morawski

ul. J. Wybickiego 26 tel. 108 tel. 108

Dla odsprzedających

Żółte i czerwone **Eckendorfskie**

Nasienie buraków

wyborny siew pod gwarancją kiełkowania) poleca po nadzwyczaj korzystnej cenie

A. Bolkiewicz Nast.

Małomłyńska nr. 3/5 Telefon nr. 117. (791

Ostrzegam

przed zamienianiem się lub wprowadzaniem do mieszkania w kamienicy przy ul. Forteczna 12. O powyższem decyduje **Gospodarz domu.**

UCZĘ szybko i tanio pisania na maszynach na sycenie korespondencji. Wiadomości udziela Adm. Głosu Pomorskiego pod nr. 737.

Na post

729 polecam

olej jadalny

amerykański biały litr po **zł 1.40 hurtownie**

W. Nowakowski,

Grudziądz, ul. Toruńska 38

Polecam nowomodne eleganckie

Kapelusze damskie w jedwabiach, brokatach, oraz futrzane **Kołnierze**

Eleganckie **suknie** damskie.

Wielki wybór płaszczy i swetrów

po już znanych tanich cenach. 762

Z. LUBOMSKA · GRUDZIĄDZ · RYNEK Nr. 21.

Piecyk łazienkowy

do opalenia węglem lub drzewem wraz z wanną cynkową, 4 cztero skrzydłowe oszklone

okna

dubeltowe 1 sześćskrzydł.

okno

dubeltowe

kuchenka

wykł. kaflami majolikowemi do sprzedania (755 Plac 23 Stycznia nr. 18

Posady

Poszukuję starszego **pomocnika handlowego** oraz (729 **ucznia** z lepszem szkolnem wykształceniemwładającego językiem polskim i niemieckim, do interesu kolonjalnego i restauracji **Wł. Nowakowski** ulica Toruńska nr. 38.

SMALEC

śledzie domieskie do kawy prawdziwa Francka, konserwy rybne, ocetko... mydła toaletowe i do ... esencja octowa, Urbin i Dobrolin oraz wszelkie inne towary po najtańszych hurtownych cenach poleca

R. Lubner i Cie,

GRUDZIĄDZ

Kościuszki 24, I p... telefon 97

Poważne przedsiębiorstwo

poszukuje

SKŁADU

z mieszkaniem albo z ubikacjami w dobrem położeniu. Oferty do Głosu Pomorsk pod nr. 764

Świeże szprotki 45 gr

pikling 70 gr

poleca

Franciszek Jurkowski

Tel. 235 **Grudziądz,** ul. Lipowa 1. Tel. 235

SKŁAD

z mieszkaniem w Grudziądzu, Chełmińska 71 natychm. do odstąpienia. Zgłosić się tamże wprost... obuwia. 759

SKŁAD OBUWIA

w głównej ulicy natychmiast do odstąpienia. Wiadomość 764

Hotel Krakowski, Toruńska 26.

Poszukuję od 1 kwietnia lub wcześniej żonat.

polowego

który obejmie nadzór pola, lasu i polowania. Znajomość zakładania zagajan i kultur leśnych warunek. **Temme,** właściciel dóbr **Węgrowo** 718 powiat Grudziądz.

Nauka wycinowania

Stenografji

wyucza listownie szybko, jaknajdokładniej gwarancja) 2136

Instytut stenograficzny Warszawa, Mokotowska 39. Żądajcie obszernych, bezpłatnych prospektów.

Chłopca

do posyłek poszukuje natychmiast **A. Skowroński,** ulica Lipowa nr. 45.

BONA

II klasy do dzieci poszukuje natychm. posady Zgł.do Gł. P. pod nr. 755p.

BANK LUDOWY

Tel. 421 Sp. z odpowiedzialn. nieogr. **Założony w roku 1890** Tel. 421

GRUDZIĄDZ ul. Józ. Wybickiego 31.

Załatwia zlecenia bankowe. Przyjmuje wkładki oszczędn. i oprocentowuje wedł. umowy

Zakupuje i sprzedaje

waluty zagraniczne, złoto, srebrne i papierowe.

Udziela pożyczek:

na weksle — na pokład złota i srebra i w rachunku bieżącym

TANIEJ

jak wszelkie inne meble są moje nowoczesne

meble koszykowe

Stosowne jako podarki

Spłaty ratami

E. Sommerfeldt,

Groblowa 3. (600

(przy Rybim Rynku)

We własnym interesie prosimy zwracać baczną uwagę na naszą firmę i nr. domu.

Sprzedajemy po cenach bezkonkurencyjnych

SKÓRY

różne podeszwowe i spojalne na brandsle fajedry do pasów napędowych techniczne i troki meblowe i samochodowe pantoflarskie

chromy i gemsy czarne i kolorowe) zamszowe lakowe siodlarskie galanteryjne i introligatorskie

Kupujemy po najwyższych cenach dziennych

wszelkie **SKÓRY** surowe

bydlęce, cielęce, końskie, skopowe, kozie, sarnie,

zajęcze, królicze, tchórze, wydry, kunie, lisie

i włosie końskie

SKÓRY BRACI PFEIFFER po cenach fabr. 1 gat. 1/2 kg. 2.35 zł.

Edwin Balcerowicz i S-ka

Telefon 658 **GRUDZIĄDZ** ul. Mickiewicza 25

We własnym interesie prosimy zwracać baczną uwagę na naszą firmę i nr. domu.

Używane, dobrze utrzymane

fortepiany

... zlecenie sprzedać. Informacja: 178..

filja fabryki pianin B. Sommerfeld

Grudziądz, ulica Groblowa nr. 4.